

Universul Literar

Anul XLV Nr. 25

16 Iunie 1929

5 Lei

ECATERINA TEODOROIU

Ctitori

ECATERINA TEODOROIU

de Major N. KIRITESCU

Războiul pentru întregirea neamului a fost fresca susținutului românesc, pe care s-au proiectat deopotrivă măreția acelor de eroism și aureola însângerată a sacrificiilor.

Ultima fază din epopeea noastră națională a fost ilustrată cu pîlde de oameni și fără, cari vor fi obârșii de legende pentru România de mâine.

Una dintre cele mai luminoase legende va fi fără îndoială aceea intitulată... „Eroina dela Jiu”.

Deși evenimentele fac parte încă din istoria contemporană, totuși legenda să fie sărată de pe acum.

Virtutea și bărbăția acestei minunate fecioare nău mai așteptat sentința istoriei. Ele au trecut direct în domeniul miraculos al supra naturalului și admirarea generațiilor să transformă în cult.

Și aceasta, pentru că Ecaterina Teodoroiu nău fost numai un oștean al idealului național, ci și un simbol.

Poporul român a luat parte la război cu toate izvoarele sale de viață: bătrâni, copii, bărbați, femei... Fecioara dela Jiu a adus ofrandă ființei sale, în numele femeii române, care tot timpul veacurilor a știut să și împletească suferința de nevoie neamului său.

Prin sacrificiul ei, armata română a cîpătat alături de gloria armelor, apologia imolațunei. Ca și la Rovine, unde împotriva puhoiului năvălită au luptat „răul și ramul” la Jiu, s'au războit brațul și bastmul.

Ecaterina Teodoroiu a fost Ileana Cozinzeana cu spadă.

În comuna Vlădeni, la poalele Carpaților olteni, a văzut lumină zilei Cătălina Teodoroiu.

Cu acest nume de baladă a venit pe lume fiica lui Vasile Teodoroiu, veteran al războiului pentru independență, pion al unei alte generații liberatorilor.

Mai târziu Cătălina să schimbat în Ecaterina. Poate că în preajma larmei de război, ce se apropia de frunțile munților neguroși, cu ecouri de epopee, melodia de caval a numelui de baladă, să transformă în aprigă melopee de trămbiță.

Fata crește în atmosfera curat românească a Olteniei. Părintele său și povestește minuni din războiul dela Grivita și Plevna. Seară, când se duce la culcare, Cătălina vede înaintea sa sfante insângerate, audie strigăte de luptă.

După ce învăță clasele primare se duce

la București, unde și continuă studiile la liceu.

Cetatea zidurilor o înăbușe. Glasul lui nu se mai aude, creștele încoramate ale munților nu se mai văd.

In preajma războiului se organizează legiunile de cercetași. Ecaterina Teodoroiu se înscrise printre primele formări și desfășoară o activitate plină de ardoare și vrednicie, atrăgând asupra să fualta atenție a Majestății Sale Regale Maria și a Altelei Sale Regale Principale Nicolae.

Aripile războiului o fac să se întoarcă acasă, chemată de un brusc sentiment de alarmă și nevoie de apărare. Acolo în satul ei, de unde se vede hotărul țării, trăiesc doi părinți bătrâni, patru frați, care au plecat toți în armată și e fragărul copilăriei, al amintirilor despre Harap Alb și Peneș Cureanul.

Cercetașa aleargă ca pasărea la cuiub.

Dușmanul a înfrânt cu tăvăuful de oțel bariera piepturilor fragede, impletită în munți și năpădește Valea Jiului. Strigăte de groază coboară pe luncă, femei și copii fug înapoi căruțelor. Ostașii sănt colo sus, bătându-se neomenește, unul cu o sută.

O coloană înamică se apropiu de orașul Târgu-Jiu. E zi de toamnă. Melancolia anotimpului se adaugă la tristețea soartei.

Inamicul înaintează metodic, cu pași siguri ai victoriei, prin rana spintecată, chiar în pieptul Olteniei.

Nu sănt soldați? Dar români sănt! și printre mândră revoltă, cuprinsă de o caldă sete de răzbunare, plăeșii olteni, aleargă să alunge vrăjmașul. Ecaterina Teodoroiu ia pușca din perete și aleargă, dând strigăte de viață. Tânără, bărbați și femei se galvanizează la vedere fecioarei, iluminată de chemarea divină și cu furci, coane, flinte și ciomege se reped în fața vrăjmașului.

— La pod. La pod! strigă fecioara — Arhanghel. Peste căteva clipe ceata cuprinde capul de pod. Cu strigăte, cu pocnete și cu blesteme, vrăjmașul este întărit, clătinat și apoi pus pe fugă de o mână de femei și copii.

Fecioara dela Jiu săvârșise prima minune.

După patru zile, simțind prea puternic în susținut și ființa să strigătul datoricii și părăsește casa, părinții și sătul și aleargă să lupte, la început cu dururile ei femești de bunătate și ali-

nare, alipindu-se pe lângă un spital răniți.

Peregrinând cu tovarășii pe care le bea și îmbărbăta, împreștiindu-le tele și sufletele, cade în mijlocul lupte cu inamicul, unde este lăsată zonieră și dusă spre Bumbești.

Noaptea, în lagăr scoate revolverul, avea în sân, împușcă santinela și altă santinelă trage după dânsa glonte o atinge în picior, dar nu oprește. Chiar în noaptea aceea, cu săculeții din rană, ajunge la regim.

După ce se vindecă cere să fie lăsată în rândul ostașilor obișnuiți, să facă parte din apărătorii realărei.

Scara ei se leagă de aci înainte aceea a nemuritorilor.

Din prima noapte ia loc în avantposturi. Noaptea se lasă grea, frunțile îngândurate. Fecioara prinde crunt prin beznă. Cercul de fier și tunericul o sufoacă. Ar vrea să se bolte de pînă înăuntru de cărtișă, pe cană, gurile de plumă o zidese în jurul ei. Ar vrea să sfredelească cu ochii înăuntrul noptii. Sâangele îi pocnește înăuntrul și măna îi stă înclăstată pe armă, în zori.

Chiar a treia zi după ce se înăuntră în regiment, compania din care face parte, este trimisă să baricadeze drum, în calea năvălitului.

Inainte de ajunge la țintă, înăuntră se arată pe neașteptate. Situația pierdută pentru companie, care abușușe timp să se opreasă. Dugă, sigur de sine, se dispensează de o altă formă de luptă și cere predare.

Doi ofițeri germani vin să ia înțelegă. Ecaterina Teodoroiu le ese înțelegă. Le răspunde afirmativ și înaintează pînă înăuntrul sol al dușmanului, și înțelegă să se rotească cu ochii spre prăbușită. Ecaterina Teodoroiu îi doboră pe amândoi cu căte un glonț de artilerie. În căteva clipe zăpăcea la prindere. Ofițerii și ostașii români se lovesc și scapă.

A doua minune...

De aci începe zi la zi să se scrie apără și însângerată a epopei. Parte în fiecare luptă cu unitatea până când într-o zi un obuz îl sălbăticește picioare, lângă Filiași.

Este evacuată la spital la Iași, recunoscută de Majestatea Sa Regeală Maria, care o răsplătește, în nume

tati și al tărei, cu gradul de sublocotenent.

Să vinde că și cu energia care ar fi avut unui număr întreit de eroi se intorceără pe front.

Ai desfășoară o activitate uimitoare, să te mulțumești numai a aștepta nevoie în față cărora instictul său de uriaș să-i dea prilejul să săvârși o apă de eroism, dar muncește zi și seapte, făcând instrucție pe front, în cîrile de instrucție, luând parte la conferințele și aplicațiunile noilor mode de luptă.

În timpul refacerei, dăruiește totată sănătatea și odihnă ei bolnavilor de tipos automatice, împotriva căruia luptă cu răni frenzie, ca și împotriva dușmanului celuilalt: de pe creste...

Întră cu regimentul pe front, pe Deaf-Secului.

În ziua de 22 August 1917 inamicul să atacă asupra frontului ocupat de plutonul, unde comanda sublocotenentul Ecaterina Teodoroiu.

Luptă e dărză. Inamicul se apropiere. Ecaterina Teodoroiu este din sanț, buntă, subțire și mândră, ca o spadă. Îi descoperă fruntea, fie pentru a-și cărbăta ostașii, fie pentru salutul copilării mari, pe care o simțea că înce și un glonț de mitralieră o împlantă în pământul, care prin buza fierbință plăpânde de iarbă, își sărătu seculă: fecioara adormită,

Ultima minune!

Maior N. KIRITESCU

idevarante

Frate, te voi răzbuna eu...

Înna Ecaterina Teodoroiu a avut frata, pe câmpul de luptă. După astăzi sale, doi au fost uciși pe front, îndată că cel de-al treilea frate, care era parte din regimentul 18 Gorj, luptă împărțire, se duce să-l vază chiar pe prieten.

Cu ce îl vede și stă de vorbă căte-nunțe, își ia rămas bun și voiește pleacă. În acel moment un obuz îl are pe loc.

Nu se întoarce, sărătă fruntea morții și jocă:

- Frate, te voi răzbuna eu.
Văd se petreceau în ziua de 31 Octombrie 1916.

Înăuntru ză se prezintă Comandantului și cere să fie înrolată voluntari și se aproba.

Tigări și alimente...

În refacere și văzând lipsurile

și suferințele soldaților se duce la Iași și în ziua de 6 Februarie 1917 se prezintă Majestăței Sale Regina Maria, cernând ajutorul pentru îmbunătățirea traiului soldaților din regimentul său.

Căpătă alimente și țigări și se întoarce la regiment cu ele, împărțindu-le personal soldaților.

tot echipamentul...

În marșul pe care l-a executat pentru reîntrarea pe front cu regimentul, în ziua de 4 August, avea asupra sa: armă, ranită, 160 cartușe și 5 grenade.

hrană pentru... nemți

În ziua de 17 August este întâlnită de către general Anastasiu Alexe, mergând pe sosea, cu tunica plină de noroi și deschisă la gât, cu un sac cu merinde bine umplut. Crezând că și făcuse proviziuni de hrană, în vederea zilelor de luptă, Ecaterina Teodoroiu, îi răspunse cu zâmbetul vioi:

- Am hrană în sac, dar nu pentru mine, ci pentru nemți!

Sacul cu merinde era plin cu cartușe.

răzbună-mă...

În momentul când a fost răpusă de glonțul de mitralieră, primit în frunte, cade strigând:

- Înainte! Răzbună-mă!

pildă vie...

Prin ordinul de zi, din 24 August 1917 purtarea eroinei este comemorată prin fraze minunate de către comandanțul regimentului 43/59 inf. colonelul Pomponiu.

„... Aceea care în viață-i comunicativă, a murit în clipă când se descoperă, spre a-și îndrumă ostașii vorbindu-le: „Înainte băieți, nu vă lăsați, sănăti cu mine”, are drept în clipă aceasta la cinstirea vecinică a tuturor românilor.

Pentru dragostea-i de țară, pentru simțul-i rar al datoriei, pentru energia și avântul cu care și-a împlinit, ceeace socotea misiune, până la jertfa supremă, o cîtez cu ordin de zi pe regiment, dând-o cu pildă tuturor ostașilor”.

decorațiunile

A avut următoarele distincțuni:

- 1) Medalia „Virtutea Militară” de război în anul 1917.
- 2) Medalia „Virtutea cercetașească” de aur în 1917.

3) Gradul de sublocotenent onorific, cu soldă plătită din Caseta Palatului Regal.

NOTE BIOGRAFICE

Ecaterina Teodoroiu s-a născut în comuna Vlădeni, județul Gorj la 16 Ianuarie 1894.

În 1913 se înscrise ca cercetașă în prima asociație a cercetașilor români.

La decretarea mobilizării, în August 1916, se oferă ca infirmieră pentru îngrijirea răniților din Târgu-Jiu.

În ziua de 14 Octombrie 1916 ia parte la lupta dela Podul Jiului, ca cercetașă, în mijlocul populației civile, pe care o îmbărbătează, izbutind să scape orașul de ocuparea inamicului.

La 18 Octombrie, cade prizonieră, cu o unitate din regimentul Gorj. Reușește să evadeze peste noapte și se întoarcă la corp. Cu acest prilej e rănită la picior.

În ziua de 6 Noembrie 1916 e rănită de un obuz la ambele picioare și eavenuată în spital la Iași.

La 23 Ianuarie 1917, după esirea din spital, pleacă la reg. 43/59 infanterie și este repartizată la compania 7.

În ziua de 4 August 1917 executa marșul pe jos, cu regimentul, având asupra sa întreg echipamentul, renita, cartușe și hrana.

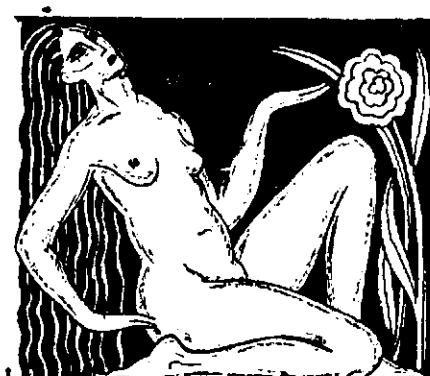
În ziua de 20 August 1917 intră cu unitatea pe front.

În ziua de 22 August 1917 moare în fruntea plutonului.

În ziua de 23 August 1917 a fost înmormântată în Valea Zabrévorului, cu onoruri și citări prin ordin de zi.

În ziua de 4 Iunie 1921 osemintele eroinei au fost deshumate și duse cu mare pompă la Tg.-Jiu, unde au fost depuse în cavoul din fața primăriei în ziua de 9 Iunie același an.

Maior N. KIRITESCU

p o e z i e

AL. T. STAMATIAD

C A S T E L U L

*Castelul e pustiu acum, bătrân, pierdut, uitat de vreme...
 Bătut de ploi, bătut mereu de vânt. În curtea solitară,
 Imensă, cărările-s pierdute, tăcerea e stelară.
 Un martor al vremilor de-apusă fericire, gême
 Singur : lacul. În el se oglindește tăcută luna,
 O floare de argint ea pare în lumea asta moartă.
 Povestea ei ? — poemă cu trist sfârșit, măhnită-și poartă
 Clipele. Pe visători — amicii ei de totdeauna —
 Pe ei să-i întrebați de vreți să știți povestea ei întreagă.
 Cărările-s pierdute, pierdute, tăcerea e stelară,
 Pantofi miciuți, surâsuri de cristal, în curtea solitară
 Nu veți mai întâlni, doar luna rătăcind ca o prieagă.*

*Un martor al vremilor de-apusă fericire gême...
 Castelul ? — pustiu acum, bătrân, pierdut, uitat de vreme.*

CÂNTEC BUIMAC

Mai stăruie ca un junghiu dușman în piept
 Și mult aș vrea să te sugrum în mine
 Dar gîndurile-mi toate 's pentru tine
 Și te adun în noapte, și te-aștept.

Cînd licăriri de ură carnea-mi sapă,
 Și eugetul mă 'ndeamnă să te spulber,

Acelaș dor cu repezimi de fulger,
 Încearcă'n van în suflet să te 'ncapă.

Și nu te pierd ci stăvilită 'n gînduri
 În nopți când visul iară te'ntîzie,
 Mă iscodești din necuprins mai vie
 Și te destramî în lacrami și în rînduri.

VICTOR GEORGE DUMITRESCU

PĂPUŞA

Păpușa stă gătită pentru bal ;
 'Și-a pus o rochie îndantelată,
 La piept o floare mare 'mbujorată,
 Pe umeri s'a învăluit c'un sal.

De când așteaptă dânsa nemîșcată
 Fugîțau zilele de carnaval,
 E vară și un soare triumfal
 Sclipește la făptura ei uitată...

Dar inclestață 'n clipa de-alădată
 Nu vede lumea 'n jurul ei schimbată
 Nici raza nouă care o lovește...

Nu simte trupu-i cum se prăfuiește
 Ci cum strig eu la visul meu sburat
 Așa ea cheamă pe-un copil plecat...

ALEXANORINA CRĂCIUN FOSTINI

MOTIVE POPULARE

Când ne sărutăm pe buze,
 S'auzea foșnet de frunze ;
 Când ne sărutăm pe ochi,
 Tremura cucu'l în plochi.

Frunză verde și-o alună !
 Cântă cucu'n plopi, la lună,
 Puui, tainic, și-i adună,
 Pentru o dragoste nebună.

Frunză verde, busuioc !
 Vai! de om făr'de noroc,
 Din hârtop în alt hârtop.
 N'o urnește, mort, din loc.

ARTUR ENAȘESCU

D O R

Au însipumat cireșii iar,
 Și ceru-i ochi de blondă.
 Se schimbă vremea'n calde,
 Ca râsul de Giocondă.

Și rătăcît un fulg, un nor
 Se scaldă în topaze,
 Imbrăjișând în el un dor
 Ce l'am trimis pe raze.

Aștept să vie cineva,
 De unde-o fi să vie
 Ca să mă cheme undeva,
 În noaptea argintie.

GEORGE VÂNATON

DOMNUL IANCU

de AL. VĂITOIANU

Domnul Iancu era om chipeș. Nalt și devân. Dar mai era ceva: era ovrețu, în cum se spune pe obiceiul locului săz.

Când am aflat amănuntul acesta, grozav nămânat. Așa, iaca, Doamne sănă, că era să zic: cruce de român! Săpi vorba moldovenește ca Dumul să și ca mine. Astă, pe vremea înțărării ce povestesc, adică acum parohii și roți bine de ani, nu se pomenea prin meleagurile Moldovei. Dar el, și jui!

Nară lămurit numai când mi s-a spus în domnul Iancu doar cu numele era vîn, încolo născut, crescut, la țară, între români.

Înma zilei o datoră *Jupânești* Haia și domnul *Naftulea*, omul de casă al lui Conu Neculai Ghiciușcă, proprietarul șoel. Nu i mai spun numele pentru că urmași lui Conu Neculai trăiesc și săz în Iași, și oameni de ispravă și zate să le fie cu supărare.

Teatru lumea de prin partea locului, și ea Ghiciușcă Numele lui era altul, dar nu pe acesta nu'l spun. Nu folosește la nimie.

Lumea de seamă: nimeni nu stia să-l vîzui vrednată pe Conu Neculai, fără însă lui în mână. Așa-i zicea el, biserică dar era cogeamitea vâna de bou. Nu despărțea de dânsa, ferească Dumneu. Si la masă și la biserică, oamenii ziceau că și când se culca, „biciușcă” avea locul ei sub pernă.

Iată-năi fi fost, însă, până la atâtă, și el biciușcă ceea, cam ca degetul de gros și tare ca o coardă de otel, și-i era des pricină pe spinările oamenilor și pe semne în bătaie de joc, când ii arăta Conu Neculai avea o vorbă a lui: și-i măsură eu oleacă spinarea cu răvina asta”.

Ghiciușcă! Măicuștă Doamne! Pe minu se bulbuca dunga vânătă și când alegea a doua oară, pe locul unde vârdele se nerucișteau, și lășnea săngele. Întrarea i-au zis oamenii Ghiciușcă.

Conu Neculai nu s'a supărat. Dîn pondă astăi sporea faima și, mai abitir, îl secese lui să stăpânească *fărănoi*. Si rămas numele așa. Acuma nici nu și-a zis și-i zică altfel: Conu Neculai Ghiciușcă. Si în acte și la Tribunal, tot pe domnul Cutare zis Ghiciușcă.

Unde, după Conu Neculai, pe mo-

era jupân Naftulea.

Unde venise și cum se pripășise jupân Naftulea prin partea locului, astăi și. Iși avea loquința la *ratesul* unde ocupa, pe orânduiala boerului săz odăi. Acolo se chiamă că dorește nimai, când nu dormea în altă parte, ori în sofragerie, ori în cărări pe câmp cu boerul, adică în oborului, pentru că nimic nu se mișca în jurul lui Conu Neculai, fără ca jupân Naftulea să nu-si fi spus cuvântul.

Unde trecrea asta a lui jupân Naftulea boer? Iaca n'o putea jura, dar nu vorba că jupâneasa Haia, trebuia să zicea.

Omenii că jupâneasa Haia, se frumoasă de pică. Naltă și bine legată mergea, se legăna din solduri și moșcă și căt era de voinică, abia să rământul când păseană. O carne de luncă printre degete și unde să săltă mâna ca o mingă. De-

tare nu dădeai, par că nici n'avea os, iar pielea ca laptele, de dogoreala soarelui de vară, se impurpură ca o foae de transafir. Gura, pe drept, cam mare și buzele cărnoase, dar roșii și fragede ca un miez de vișină coaptă și când râdea, dinții mărunte și ascuțiți. Leminau, în roșul buzelor desfăcute, ca un șirag de mărgăritare albe. Purta, de obicei, cămașă desfăcută tare de i se desvelieau umerii rotunzi și sănii albi ca două boțuri de caș dulce. Si, nu știa cum, aducerea ea mărește capul spre un umăr, par că să și-l măngâie singură cu obrazul că și cum îiar fi fost ei drag de ea. Si atunci, de aplecarea capului, i se arcuiau în sus sprincenile-i lungi și subțiri, de sub care licărea albaștri, ochii ca două viorele într-un răzor de zăpadă proaspăt ninsă. Si așa cătare aveau ochii ceia, de par că teimbau frumos și bland.

Mă rog, stană de piatră să fi fost!

Adevărat că așa trebue să fi fost jupâneasa Haia. Când am cunoscut-o eu, nu mai era Tânără și, pasă-mi-te, se îngășase cam peste măsură, depe obiceiul ovreicelor dar ochii tot frumoși, dinții tot strălucitori și carne tot albă și erau, iar obiceiul ei să și măngâie umărul gol cu obrazul, și lăpuștește intocmai pe spusa oamenilor.

Despre toate aceste daruri minunate, jupân Naftulea nu prea era băgător de seamă. Nici n'avea vreme el pentru asta. Omul nu și vedea capul de treabă. Ori la câmp, ori la pădure, ori la *ley*. Uneori, de zorul trebii, mânca pe câmp ori la arie, iar când se ducea la oraș, apoi, pe pușin, trei zile și trei nopți lipsea de acasă.

De amînunțea cum, cu atâtea treburi căte avea bietul om, jupâneasa Haia să aomenit într-o bună zi, că mijlocele prințe a i se rotunji. Ba c'o fi, ba că n'o fi, s'a dus jupâneasa Haia și la Coana Mariță, moașa dela Voinesti, cu serisoare anume dela boerul și, iaca, a fost.

Când a aflat de așa întâmplare jupân Naftulea, a spus atâtă: „Ei și ci?” Si când a fost să fie, iaca și Iancu, gros și dolofan. Numai că de unde jupâneasa Haia era albă și cu ochii albaștri, iar jupân Naftulea ros și cu ochii cenusii, Iancu a eșit smotit și cu ochii negri.

Haia n'a zis nimic, iar Naftulea, vorba lui: „Ei și ci?”. Dar oamenii au început să vorbească, că, de, așa's oamenii. Dacă n'or vorbi ei, cine să mai vorbească! Si ba așa, ba așa, până ce i-a venit unuia să-l întrebe pe jupân: „ori ai să-l botezi jupâne?”. N'a avut, pe semne, de lucru!

— Si adică printre ci, mă rog, să-l botez?

Intrebare la întrebare, dar asta de pe urmă, i-a închis, tăios, gura celuia și a tuturora.

Cum a fost, cum n'a fost, creștea Iancu la sănul alb și gras al jupâneșii Haia, să erteți, ca un purcel.

Că seamănă, că nu seamănă, că s'a fi fost dat prin neainuri, că, spunea jupâneasa Haia, a avut ea, de mult, un unchiu depe bunică-sa de-i seamănă băiatul, mă rog cine putea ști. Si mai la toată urma, ce atâtă vorbă? Așa-i băiu. Este? Este?

Acuma ce să spun? De față satul. Când pleca jupân Naftulea la targ, boerul, de, ca săpân, avea treabă la rates și jupâneasa Haia îl poftea, să chiamă, la o cafea neagră. Când rămânea jupân Naftulea la moșie, boerul avea treabă la targ și o lăua, așa de-o filotii-

mie, și pe Madam Haia. O fi având fețea treburii să-si mai ia de ale casei și tot merge trăsura. Astăi, ca să zic așa, vorbă, că omul mai vorbeste, dar n'avea a face, mai înțeles că jupân Naftulea le curma el pe toate: „Ei și ci?”

Si așa, a crescut Iancu căt un brad și voinic căt un bivol. Era chiar frumos și n'ai fi zis că i-a spus, Doamne fereste.

Jupâneasa Haia nu mai putea de dânsul. Să-l lase ea la treabă așa că ori ce tăranicu, ori ca Naftulea să-i poarte pe cămpuri noaptea ori pe frig, cum făcea el, să doarmă cine știe unde și să mănage cine știe ce, în ruptul capului! Uneori Naftulea cerca să se întreze cu Madam Haia:

— Da ci găndești, căci boer dijă?

Madam Haia cătă în desert ca în ceretarea unei vedenii și un zâmbet ușor și încrețea puțin colțul guriei:

— Boer, iaca eu vreau să fie boer.

Jupân Naftulea ridică din umeri și lăsa lucrurile în voia lor. Din firea lui era om bun și măcar că, pe potriva încrederei nemărginite a boerului, avea putere mare, dar el se mpăca bine cu toată lumea și între nevoile oamenilor și asprimea stăpânlui dânsul, totdeauna, se punea la mijloc. Iancu, însă, făcea mare supărare.

— La cine dracu, seamănă băetu istă?

Nu se gădea la fizic, la astă nu se găndește niciodată și nici nu'l interesa. Altceva il amărea pe dânsul. De ce creștea, de ce odrasla astă venită, bine nu stia nici el cum, da pe față niste apătări care pe blajinul Naftulea, îl înspăimântau. Era rău Iancu. În sat era spaimă copilloar de seama lui. Voinic cum îl clădise firea, nimeni nu-i putea sta împotriva și bietul Naftulea avea acum de răspuns la o mulțime de belele în care isprăvile fără sfârșit ale lui Iancu, îl băgan. Câte capete sparăte a trebuit să plătească, el știe!

Ei, d'apoi când s'a facut mare de tot, flăcău se chiamă, alt bohic. Da iama Iancu prin fetele din sat, ba și prin cele din satele megieșe. De, frumos, frumos, d'apoi nu jădan!

Odată s'a întâmplat poznă mare. A pândit, nebunul, o sată de la un sat de alături. Fra, chiar a primarului din satul cela. Luase fata drumul, mai de dreptul, prin lan și acolo i-a eșit înainte Iancu. De așa bajocură s'au burzuluit rău oamenii, că venise și suprefectul să tie partea primarului și era să fie și judecată. S'a pus boerul, că avea trecrete. Alegător colegiu'ntăi! A plătit el paguba și s'a potolit lucrurile.

Într-o bună zi, peste jupân Naftulea, a dat o boală grea de i s'a tras și moarte din ea. Oamenii li-a părut rău, că era om milos săracul și credea la nevoie măcar că era jădan. Jupâneasa Haia a rămas tot în odăile ei de la rates și nu duse nici o lipsă. Agonisise binișor Naftulea și purta de grija și boerul, a mulțumire, vra's zică de credința morților. Iancu însă a prisă să-si facă și mai rău de cap, până ce, odată, s'a supărat, deahinelea. Conu Neculai. L'a chemat la Curte în canjilerie și l'a bat-jocorit de foc, iar ca să nu mai stea așa fără rost i-a dat slujbă de fecior boeresc pe moșie.

La asta era bun Iancu. Călare pe suelu lui moșnesc și cu un harapnic, prinț în două, la oblincul șei, cutreera

el lăunurile în lung și în lat. Ori să fi prins el pe rumân lenind de amiaza pe lan, ori să nu fi împlinit rumânu buncata până măsură în ziua ceea, că era prăpăd. Desprindea harapnicul de la obânc și, de călare, începea să țile croiască de rupea cămașa omului în spinare cu carne cu tot. D'apoi să se încumece omul vre-o zi să nu ieșă la câmp, că i s'a pus vătămătura, că *iaca nu șe a hi având copchilu cel mai măruntel, că arde și se răză, halei!* Il scotea de păr din casă și până la câmp, o sută de harapnici îi lipea de spinare.

— Iasă eu și doftor bade și de l'arde nu ți l'am plodit eu.

Așa-l judeca un ceas. Sudalma și harapnicul, de se făcea covrig omul și se ruga:

— Domnul Iancu, oof măciulita mea, nu mai da Domnul Iancu, nu mai da că m'aj omorit!

Si Domnul Iancu da, da, până se sătura.

De astă se minuna și se bucura boerul:

„Da vrednic o mai eșit eucoane. Trei să am ca dânsul și nu mai suflă tăranoii”.

Tăranoii răbdau, că, pe vremea aceea, tăranoii ori răbdă ori își lăua lumea în cap. Dar trebuia să se ducă departe, peste trei hotare, că dacă nu era Iancu, era altul și țile găsea la o poartă împrejur de țile aducea pe jos, cu harapnicul la spinare, de și blăstăma omul și laptele care lăupt la măsa.

S'au incumetat vre-o doi, să i se pună de-a potrivă, dar Iancu avea pumnul ca ghoaga și, de iute ce era la măna, nici nu s'au deslușit ceia bine, că li-au sărit toate măselele din gură. De față mai erau oamenii că, doar scârmâneala s'a întâmplat la crâșmă unde venise Iancu să-i ridice, dar îndrăznăta unul? Numai au ofstat oamenii greu, încolo nici căre la judecată cine să cutese, că se punea boerul ca pentru el.

Așa prinse boerul o slăbiciune pentru Domnul Iancu, că ori el ori Domnul Iancu, tot o seamă.

Si așa a ajuns Domnul Iancu, stăpân în țara lui Cremene. La Curte, luase locul lui Naftulea și pasarea nu s'bura peste moie fără știerea și voia lui Domnul Iancu. Nici vatra omului n'avea cătare la el. Omul era pe lan ori la pădure și surelu lui Domnul Iancu la poartă; numai căi prindea dărlogii de săramăpolul porții. Să se ferască, atâtă grijă! Oamenii treceau pe drum și întorceau capu încolo, iar seara, vecinii auzeau din casă, văcăreală mare, bufnituri și sudalme. Par că ce era vinovată femeea, dar omul se chiamă că se mai răcorea.

Intr-o zi însă...

Cu sieriul de brad alb pe-o cotiugă, cu popa'n cap și cu rudele bocind, amarne, pe urma sieriului, urea, încet, alaiul la deal spre țintirim. Era zi de lucru, dar oamenii veniseră sumedenie să petrecă mortul, pe potriva datinei, că așa se cuvine să nu meargă creștinul fără alai la groapă.

Pășeau oamenii cu căciulele în măna, încet, încet, după cotiugă și, în șosot, grăianu ei între ei:

— Zice că i s'o pus, vra's'zică, din spirt. Da parcă cine stie ce are omu la inimă! Mai bea creștinu, să chiamă, o cană două, să și facă coraj, că de-a putea hi, nu-i otravă și omu, m'dă, și om nu-i gită

— Ei, da aeste's iresuri bre, Iaca Moș Trohin pândaru, de cându'i cine'l

mai stie și când apucă clondiru la gură, nu'l lăză până nu'i dă de fund. Chiar așa. Si nici nu răsuflă.

— Si mai la toată urma și băutura, vra's'zică, tot de la Dumnezeu îi lăsată. Ce atâtă!

— Vorba Dumitale. S'apoi tot o dată mare onau, Măcar Dumneata să fii a-calea!

— Chiar așa!

Femeile, la coada sieriului, boceau de se rupea pământul, în timp ce mortul, hâța, hâța, în cotiugă, pe drumul măncat de ploi și tăiat de roate.

Ajungeau acuma la poarta țintirimului și popa se opri săl mai prohodească pe mort la intrare, cum îi obiceiul la morți. Când, în ușorul porții, iaca Domnul Iancu pe surelu lui și cu harapnicul desfăcut în măna:

„Măi a Catincăi, ce faci tu aici?”

A Catincăi era fratele mezin al morțului.

Un fior străbătu mulțimea de la un capăt la celălalt al convoiului. Popa întotenește. Femeile muștiру și și duseră, a spaimă, palma la gură.

„A Catincăi, ori nu măzu?"

A Catincăi auzea, dar îi pierise graiul.

Domnul Iancu împinse surelu și mai să dea pe popă jos. Când fu în dreptul mortului, pe semne unde'l incurca cotiugă, arse două harapnice sdravene haramului din ham. Acesta se feri grămadindu-se între roți și apoi sucă, scurt, în loc. Din urmă harapnicul îl mai ajuște, o dată și gloaba smuci drept înaintea lui, dar osia prinse sub inima cotiugei săltă tare și cu ea și cotiuga. Si eriul se rostogoli la pământ și capacu'i sări căt colo, iar mortul rămasă cu nașul în tără și cu fundul sieriului în spinare.

Un vaer lung sgudui văzduhul:

„Saracău! Mortu! Mortu! Popa 'n neșire, se închină de zor, femeile tipău căt le lăua gura, iar oamenii se repeziră să ridice mortul din tără.

Glasul lui Domnul Iancu răsună iar amenințător:

— A Catincăi, eu te caut la pădure și tu aici?

A Catincăi era acum, chiar la scară și ei.

— Du... Duc pe bădița la groapă.

— Bădița? Cotiva lui să măne-ta! Ori cu bădița tu m'am tocmit eu? Cine face ziua?

Si harapnicul șueră aprig prin aer, pornind să măsore spinarea omului.

Ce s'a petrecut atunci, că a fost o clipeală numai.

A Catincăi prinse scurt și tare glezna lui Iancu și ridică cu putere, în pumnii înclestați, piciorul celui drept în sus. Iancu se prăbusi, de ceea parte a calvului, la pământ. Întracelaș minut, o sută de călcăie il isbiră, furios, în cap. Fiara rămasă, din primul moment, în neșintire, dar clocotiturile inversunate cursează fără număr. Niște urgați boeresti veniți și ei la mort, cătăra să dea oamenii la o parte, dar cestia li făcă un vânt de ce duseră peste cap de-a berbeleacul.

Ingroziți o luară la fugă spre Curte să chemă într-ajutor. Tocmai atunci sosea trăsura cu boerul și cu jupâneasa Haia de la târg.

— Cucoane săi căl omcară oamenii pe Domnul Iancu!

— Cum? Ce'i? Unde?

Haia dete un țipet grozav:

„Iancu! Iancu!

— La țintirim, la țintirim, Cucoane, tot satrui acolo!

Boerul scurt dete poruncă și vizitul cărmi în goana cuielor spre țintirimi.

Dedeparte glasul stăpânului mugind unui taur infuriat:

„La o parte, la o parte, că vă se pe toți!”

Si trase din toc revolverul cel puțotdeauna la drum.

Trăsura dete grămadă în mulțimea furioasă și și eroi cale, strivind de turii oamenii, ca două ziduri vii. Ca bună, se prăbusi Haia peste trupul Iancu, care zăcea cu fața'n jos într-o rosie de sânge. Cerca să i întoarcă pul și degetelei se engropă în fața sfârtecată, din care eșeau buclu creer: „Iau omorât. Iau omorât!” și hoti într'un urlet de fieră rănită.

Cu ochi groaznici fulgeră boerul tărani tăcuți, și, ca niște stane, în rueni locului:

„Ocna, Ocna o s'o înfundăți cu țute pe crucea asta!”

Si și făiu, larg, semanul crucii.

Apoi ingenunchie și el lângă trupul Iancu, căruia Haia, văitându-se moarte, îi ținea capul în poalele mîne de sânge.

Din grămadă, un glas îndrăzni:

„Cucoane, ceasu cel rău Cucoane și nu cel rău, dar crede și mătale, nici putut oameni răbdă bagiocura!”

Popa s'amestecă și el:

„Păcat Coane Neculai! Păcat! Mort, vra's'zică! Un jădan!”

Boerul tresări și întoarse, scurt, prea spre Iancu. Pieptul celuia sălăpăpede și siluic că de-o apăsare grea printre buzele'i pline de sânge, un băciit fioros tășnea că din gâtul rețea al unui mascur. Ca pentru dânsul mai, șopti Conu Neculai:

„Jădan!”

Își trecu, încet, măna pe frunte, și îsi ar fi adunat mișile și stăpâni furtuna cei clocoțea în piept, peste trupul lui Iancu, cu dreapta, făcu semănătura cruciei:

„In numele Tatălui și al Fiului și Sfântului Duh, te boțez”.

Iancu se întinse odată tare și împreună așa. Cu două degete, boerul îi înțepă pe opele.

Ca săgetată, ridică Haia ochii, întrai boerului. Privirea acestuia îi ronii, însă, locului și, în fața stăpânului sănii de supunere, înfrântă, că'n semn de supunere, înfrântă, ea plecă capul.

Incremeniți, oamenii își făcură semănătura crucii, iar popa, pe potriva tipicii dete răspunsul:

„Anin”.

AL. VAITOLIN

LEON GHİKA-DUMBRAVENI

de CINCINAT PAVELESCU

Generația de azi a ignorat aproape complet pe castelanul, odinioară fastuos și Dumbrăveni. Zic odinioară, pentru că n'a crătat instalații și parcul Dumbrăveni unde acum treizeci de ani Leon Ghika inaugurate statuia maroșii Ionescu, al cărui tată se pare că fusese administrator al mosiilor pe atunci proprietatea boerilor Balș. În acea vreme era o personalitate predominantă, numai în aristocrația moldovenească și în literatură, și chiar în politică.

Îzaf de Take Ionescu printre prieteni nedesmințită el a adus în partidul său om de stat pe toți boenii latini și cultivați ai Moldovei.

Take Ionescu apreciașe nu numai astfel strălucit, dar însuși talentul său, vasta cultură și caracterul neîndoiș al acestui partizan bogat, generos și plin de autoritate.

În timpul aliotputerniei lui Take Ionescu, Leon Ghika a fost unul din generali săi, în mîndră lui însă n'a solicitat nici o nimic, a dat însă partidului și sebești săpt tot sprijinul, tot gândul și dumneacă bătăea violent pentru țară și cu seamă pentru Moldova.

Leon desigur avea locuință și în București și părea suferi acest orăș de minună de arrivism și de paradă, adoraște melancolia gânditoare și boeză și lașul și viața patriarhală de

la Botoșani, unde și-a petrecut anii după războli.

Făcuse studiile universitare la Geneva cu Nicu Filipescu, ceea ce nu l'a impiedicat să se bată odată în duel cu marele și inimoulom politic.

Leon Ghika nu era numai un om de gust, dar sub o infățișare rece și distanță ascundea o adeverată pasiune pentru tot ce e artă, poezie și frumos. Nu era vară în care să nu fi invitat la Dumbrăveni către poeti, pictori sau sculptori. Îmi amintesc de serile neuite când vorva aprinsă de Cotnari a lui D. Anghel se ciocnea cu gravitatea scandalizării dar indulgență și admirativă a castelanului, care agasat de atacurile vinovate (provocate de vin) ale deliciosului mitificator Anghel și de impunăturile concentrice ale tăcutului St. Q. Iosif, sfârșita prin a le spune: „Eu am învățat multe dela voi. Mai întâi am învățat bine românește. De ce nu vrei să învăță și voi ceva dela mine? Să fiți puțin mai cuviințiosi”.

Prietenul Oscar Späthe, autorul sărbătorit al statuiei lui Eminescu trebuie să-și amintescă de scena când după ample libării, irascibilită poetii au exasperat nemăsnirata îngăduință a bunului și discretului antifitior.

În Dumbrăveni, Alexandru Darilla a scris și a citit cele mai frumoase scene din *Vlaicu Vodă*. Acolo s'a inspirat poe-

tul Dimitrie Nanu, Anghel, Iosif și chiar semnatarul acestor rânduri.

Fiecare din noi aveam la „cucurigă” un salon și o odae de culcare cu baie. Castelul avea o bibliotecă de mii de volume și fiecare invităță putea folosi puștile, trăsurile, pardesiurile și chiar blănile castelanului.

Vremile acelea nu se vor mai întoarce niciodată. Seară Leon Ghika juca bridge dar juca totdeauna până la ziua când se culca într-o odae unde nu pătrundeau razele matinale ale soarelui.

Leon lăua masa între 2 și trei. Noi însă puteam mîncă la orice oră. De băut însă se putea bea toată ziua. Ti-aduci amintire dragă Oscar Späthe?

Inimărirea lui Leon Ghika a fost co-vârșitoare în evoluția literară și artistică a timpului. Tot ce era bun și frumos se scria și se cîtea la Dumbrăveni.

Ce pictor nu și-a avut pânzele în bioul cu mobil Empire, unde războul n'a mai lăsat din permanenta expoziție decât giurgiuvelele de la fereastră și amintirile în susțele noastre a unei vizuri feerică de artă, de poezie și de boerească ospitalitate.

Azi castelanul de odiinoară a inchis ochii și odihnește în biserică strămoșească ulături de marii boeri care au căzut-o, dar susțelul animatorului de odiinoară va supraviețui țăranei și va rămâne viu în amintirea celor care l-au cunoscut, l-au iubit și l-au admirat.

S O M N O R O S U L

de GEORGES DOLLEY

— Si Dumineca?

— Facem excursii în auto; atunci nu-i chip să dormi, nici să atipești măcar.

— Bietul meu prieten!

— Vezi tu!

— Dar de ce nu te culci tu la nouă seara înăștit și nu-lăsi nevasta să lasă singură sau cu prietenele ei.

— Sau cu prieten!

— Oh! N-am zis asta!

— Dragul meu, n'am gândit eu și la asta. Am încercat, dar sunt gelos. Ce-am suferit!... și n'ara dormit, mai rău!

— Nu te înțeleg.

— M'am culcat la ora nouă. M'am gândit că nevest-meă e la teatru și vedeam genunchiul cavalerului ei apropiindu-se de al său, o vedeam flirtând, o vedeau la dancing, abandonându-se în brațele unui Argentinian și mi-o închipuiam la supeu, puțin amețită, cu capul pe umărul vecinului ei; pe urmă, către orele 5 sau 6 în ce locuri vor fi?

N'am putut să închid ochii toată noaptea, până nu s'a întors nevastă-meă. Am dormit chiar mai puțin decât atunci când ieșeam cu ea.

— Cum?

— Pentru că la teatru pot dormi, ne cănd la gândul că ea era la teatru, nu dormeam de loc.

— Dormi la teatru?

— Din fericire. Fără asta și muri.

— Natural.

— Picotez peici, pe colo, 10 minute, un sfert de oră înainte de masă; dar la teatru, acolo pot dormi. M'am obiș-

nuit să nu sfărăi. M'am învățat să dorm într-un mod cuviințios.

— Unde dormi mai bine?

— În teatrele cu muzică, la Operă, la Opera Comică, dar mai bine și mai bine dorm în teatrele cu muzică serioasă, pentru că acolo se observă mai puțin.

— Si nevasta ta?

— Se face și ea că nu mă vede și mă lasă în pace. Când actul s'a sfârșit, o atingere cu cotul, mă deștept, strig bravo, bravo, și aplaud din toate puterile.

— Si festa-i jucătă?

— Da.

Si tot căscând, Ledizain, își petrecu prietenul până la ușa biouroului.

Era gata să atipească. — căci noaptea fusese ciumplită, dormise puțin, acțele piesei care se jucase în acea seară, au fost scurte, și în entracte trebue să fiți treaz, — când telefonul săbărni: era unsprezece și jumătate.

— Allo! Allo!

— Îl telefona nevastă-sa.

— Ei? Ce este?

— Să nu uiți că azi e căsătoria veșioarei tale. Rendez-vous la catedrală.

— Ptiu! Uităsem.

— Ei exact!

— Înțeles.

Si d. Ledizain, care se gădea să doarmă nijeluș, se scula, măhnit.

E. 12.

Catedrala înțesată de invitați. Ledizain-ii cunosc multă lume. Mireasa pară și fetiță care merge pentru prima dată la împărtășanie, și ginerele, în frac-

— Ledizain căscă de câteva ori.
— Ei obosit. De mult n'ai dormit?
— Be vece ani.
— Ce??
— De când m'am insurat, de zece ani.
— Exagerazi!
— Nici de cum, dragul meu, — și d. Main se așeză în fotoliul său, înțindu-și mai multe căscături.
Loversația avea loc în bioul uzinei zugului Ledizain, cu unul din amicii colegii lui.
— Pe zece ani, repetă prietenul!
— Acumă dragă. Cunoști pe nevasă?
— Nostimă ca o porumbiță!
— Întradevăr e nostimă, e chiar frumos, o femeie admirabilă, credință care are toate calitățile, dar monștră trebuie să iasă în toate serile, în seară, fără excepție.
— Fără răgaz?
— Fără. Deci, în fiecare seară; mese cu prietenii, la prietenii noștri la restaurant, teatru, muzică, sună dancinguri, baluri, etc., venind cu așa în toate zilele la 6 dimineață.
— În toate zilele?
— În dimineață am venit acasă la 8.
— Siracul de tine!
— Nu te miră deci că mă vozi căscând.
— și dansă, dansă trebuie să fie prea multă.
— Nu, ea se scoală între orele 12 și 2.
— Nu decât să faci și tu la fel.
— Nu pot, pentru că la nouă trebuie să mă întâlnești, să lucrez, să căștig banii și să peată plimbă ea seara.

NENE A VLAD

de N. CREVEDIA

- „Noroc. Ce mai faci nene Vlad?“
- „Păcatele mele, Domnule Mateescu! N'ai auzit?“
- „Nu am auzit.“
- „Mi-au luat pâinea copiilor.“
- „Cine — cum?“
- „Mi-au suprimat postul dela Cămin!“
- „Nu mai spune! — Cum frate?“
- „Pur și simplu — economii bugetare.“
- „Să-acum am venit c' o petiție la Domnul Ministru. Uite-l că venit!“

Să sbură de lângă mine. Bicul nenea Vlad! Pauzi bieți ce i s'a întâmplat. Căți din cei cari au frecventat vasta bibliotecă a „Căminului cultural“ nu-l cunosc? Era acolo „om de serviciu“. Eram prin clasa VII-a de liceu. În zilele când eram mai liber, mă ducam după masă la Cămin. Lui îi prezentam nota de cărți ce doriam să consult. El își scotea tacticos ochelarii din buzunarul hainei, o citea, apoi se scula binișor dela masa din colțul bibliotecii unde sta, lăua o scară și o punea drept pe raftul unde se afla cartea căutată, întocmai ca un doctor îscusit care pune degetul tocmai pe locul cu junghiu.

— „Dar cum de le tii minte, nene Vlad, pe toate care pe unde sunt — ai doar cîteva zeci de mii de volume“ — îl întrebam eu ca să-l măgulească.

— „Hei, dar ce crezi cămăi păzit eu în cei 7 ani de când sunt aici? Eu sunt „slujbaș vechi, domnule, Dealtele“, nu mi-a trebuit mult timp ca să le învăț pe toate care pe unde li-e locul. Ce să i faci? Fiecare eu al lui“ — îmi răspundea el modest.

După ce ne da cărțile, se retragea iarăși la măsuța lui din colțul din fund, tragea hiroueratic scaunul, își potrivia bine ochelarii și sprijinindu-și capul în palma stângă, își continua lectura. Căci nenea Vlad citea foarte mult. Vecinic era cufundat în cărți. Iar când se apropia ora de închidere, se ridică dela masă și anunța solemn: „Domnilor, ședința se suspendă. — Dați cărțile“.

are aerul unui maitre d'hôtel.

D. Ledizain, în primele bănci, stă între doi domni grași, stânjenit, i-e cald. D. Ledizain cască.

Muzică... Marsul nupțial de Mendelssohn. Cântă d-na Very, dela Operă.

D-na Very cântă.

D. Ledizain adoarme.

Doarme ca un prea-fericit.

Cei doi domni îl privesc cum doarne.

— Slujba e pe sfârșite. D-na Very își sfârșește bucața, trebuie să-l trezim pe domnul astăzi, zise unul din cei doi vecini.

Si îl atinge discret cu cotul.

D. Ledizain se trezește.

Aude muzică, se crede la teatru, la serată, urlă: bravo! bravo! aplaudă sgomotos, apoi se-așeză, roșu și inciudat în mijlocul scandalului și vănușelii, căci a observat pe preot, zăpăcit, care-l privește.

Trad. de DORA POPESCU

Eu rămăneam să merg cu el, căci deviniserăm prieteni. După ce și aranja volumele la loc, își lăua căciula lui (zugăiată și roasă pe margine, își imbrăcea un palton vechiu, scurt ca și el și pe care le înlocuia după Paști cu o pălărie estină, cu marginile mici, sbârlite și cu o bluză albă care se încheia la gât și care-l făcea și mai pipernic decât era. Locuia în acelaș cartier cu mine și, cu toate că aveam tramvai, ne plăcea mai bine să mergem pe jos, căci „mai discutăm“ cum spunea el. Era din Ardeal, venit în Regat de-acum 20 de ani. Pe aici, a fost rândăș, hamal, servitor — până în cele din urmă un boier la care slujisec i-a făcut rost să fie numit aci în „postul acesta de bibliotecar-ajutor“ — titlu la care ținea mult și pe care nu scăpa niciodată ocazia să nu și-l decline — deși în state era trecut „Vlad Tologău, om de serviciu la Bibliotecă“.

Îmi povestea toate suferințele lui din copilărie: cum a venit în București; cum s'a căsătorit cu Ana, fată tot din sat dela el, care slujisec aici într-o casă; cum D-zeu l-a dăruit cu 4 copilași (doi băieți și două fete) — și cum trăiesc toți din modesta lui leafă de 3000 de lei pe lună.

— „Fetele, Domnule, — îmi spunea el — n'am să le dau să învețe mai departe, căci n'au ce face cu carte. Mai rău le zăpăcește capul.

Si cu asta „abordăm chestia feminismului. (Aici nenea Vlad se încheia la haină, ridică tonul și da degetului arătător al mâinii drepte aluri doctorale, se oprea în loc și mă fixa cu ochii lui mici de un albastru șters). Femeea, Domnule, — continua el — prin însăși „predestinația“ ei dela natură și dela Dumnezeu, este ursită să nu ia parte la „viața publică“. Viața publică, „Domnule, implică“ energie, răbdare și mai ales bărbătie, — calități pe care femeea nu le posedă, cel puțin în starea de „evoluție“ în care se găsește în prezent. Ia „n-puieste-i o femeie leluză care este și deputat?! (Cu acest argument zdrobitor, zâmbia victorios c'ea rezolvat odată pentru todeauna această problemă). Apoi, încheia ca de pe catedră: „Femeile, dragă Domnule să-și vadă de călăi, de furcă și de fus“ — și porneam mai departe.

„Căt privește băieții, măcar de mi-aș da și cămașa și tot am să-i învăț carte. Amândoi sunt prenianți. Unul intră 4-a și altul intră 2-a. Barim de n'am putut eu să învăț să înveț ei. Si cu am învățat carte și tot așa eram primul întotdeauna. Dar dacă am avut carte și n'am avut parte?! Dumnezeu, însă, tot a vrut cu mine. Cu „slujba“ asta de bibliotecar-ajutor“ par că a făcut pe gândul meu. Îmi place. Ai văzut că totdeauna citesc. Nu mai țin minte căte volume am sorbit până acum. Am citit pe toți scriitorii români cari avem aici în bibliotecă. Ba am citit și din mulți autori străini. Așa, pe Shakespeare l-am citit aproape în întregime căci e tradus (nenea Vlad nu cunoaște nicio limbă străină și pe Shakespeare și pe orice alt autor străin îl pronunță ca în românește). Am citit din Guy de Maupassant, am citit din Pierre Loti, din Emile Zola, din Turgheniev, Lord Biron, Tolstoi, Dostoevsky, Charles Dickens, Edgar Poe. Si căți și căți. Spun drept, mi-a plăcut grozav „Micul Lord“ și „Cuore“. Barim când am citit pe „Manon Lescaut“, am plâns o noapte

întreagă. Cum vezi nu stau așa rău cu literatura „universală“. Atunci filosofie, dar mai puțină. O citește greu dar tot o înțeleg. Filosofia și școala vieții și știința tuturor sunlor — cum a spus mi se pare Seneca. Am citit și „Sic cogito“ de Hobbes. Mare filosof a fost astă domnule!

Si tot așa discutam mereu toate problemele științifice, literare și... filozofice. Până ne despărțeam în poarta caselor.

— „Cum și-am spus domnule Mateescu sunt un om pătit. Si, iată... am căutuit. Mi-am seris „Amintirile Creangă“. El, știi că era tot un om și plu și-a văzut că „Amintirile“ lui se vață și în școală. Unde e geniu, domnul geniu Buffon (citește ca în română) n'are dreptate când spune că nu este o muncă continuă. Geniul este niu și sătăca tot. Te răstăci cu el să nu naste băiat sau fată, bogat sau să nu știi cum să face să le publică. trimis eu unei reviste și mi-a răsărit „Poșta Redacției“ că nu le poate cepta. Dar nu știi dumneata că toți scriitorii n'au fost înțeleși la put?“

I-am citit „Amintirile“. Părisse multe; alii păiseră mai puțin — le scriseseră mai bine. Nu mi-au răsărit. Le-am arătat și celui mai autorizat al nostru: aceeași părere.

Mă găndeam la toate astfel de lucruri și văzni ieșind din cabinetul nistrului, alii ca petiția din mână.

— „Nu-ți spuneam eu Domnule Mateescu? Nu să a facut nimic. Prin ce-am să fac? Știu și eu! Fine cu opus — vorba lui Bolintineanu, pare. Dar Creangă săracu? N'a fost căterisit? El Ion Creangă, marele scriitor. Dar Eminescu? Eminescu a fost dat afară din învățământ? El hăită Eminescu, marele nostru poet universală și neamului românesc și noare să vă salut, domnule Mateescu.“

Si cobori scările ministerului și disprețuitor.

MÂNĂSTIREA DINTR'UN LEMN

Cale de trei ore de mers bun cu trăsura orașul Râmniciu Vâlcea, ajungi pe râul Otășau într'o pădure de bătrâni, unde în timpuri ce trec mintea omenească, într'un gorun s'a găsit icoana săcătoare de minții a Maicii Domnului.

Pentru cinstirea acestei icoane s'a ridicat apoi de către credincioși o biserică chiar pe locul și din gorunul unde a fost

în anul măntuirii 1579 după cum se constată din hrisoavele de danie.

In amintirea bisericii de lemn care s'a prăpădit în decursul timpurilor s'a ridicat la începutul veacului al XIX-lea o nouă bisericuță de lemn, ce se află astăzi în mijlocul cimitirului acestei mânăstiri. Bisericuță aceasta prin felul construcției merită tot interesul.

Astăzi în mânăstire se află, pentru în-

turle, una deasupra naosului octogonală ridicată de o cruce rusească cu brațele duble, alta deasupra pronaosului, patrulateră, în această se află clopote ceva mai mici. Atât biserică cât și chiliile și locuința superioare sunt învelite cu șită.

Tot în partea dreaptă se observă de altfel un paraclis foarte mic cu o tură exagonală.

De jur împrejurul mânăstirei obser-

Prospect des Closters D'un Lemn

MÂNĂSTIREA DINTR'UN LEMN
(schiță executată de inginerii austriaci la 1723)

chinarea celui a tot puternic, călugărițe conduse de o stăriță.

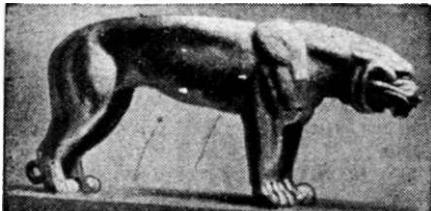
In figura noastră care datează din anul 1723 făcută de ingineri austriaci în sărcinai de către guvernul dela Viena cu ridicarea hărței topografice a Olteniei, aceasta aflându-se sub stăpânirea Austriei încă din 1718 pacea dela Passarowitz, mânăstirea e reprezentată ca o culă olteană care ar avea și un paraclis.

Privită de aproape mânăstirea prezintă o unitate perfectă, este înconjurată cu zid sprijinit pe contraforturi și are și creneluri, în partea dreaptă unite, în stânga libere, iar chiliile sunt cu etaj, având în partea dreaptă o logie de toată frumusețea după care se poate privi spre valea râului Otășau ce curge prin fața mânăstirei. Intrarea se face prin o poartă boltită deasupra căreia se află clopotniță. Biserică este în interior și are două

vâmbi mai multe grădini ceeace denotă hârnicia maicilor, care se ocupă dealtelor și cu țesutul covoarelor olteniști și a pânzei numită mohair din care se fac vesminte călugărești.

In felul acesta se prezintă mânăstirea Dintr'un lemn, la începutul veacului al XVIII-lea.

MIH. POPESCU

CRITICA LITERARĂ

I. PELTZ: Viața cu haz și fără haz a numitului Stan (roman).

(Ancora)

„Evadase din legendă și intră obscur în viață”. Așa își începe romanul Peltz. Dela un capăt la altul al cărței descrie, face glume, e de spirit, preconizează, laudă, blamează, blasfemează sau descalifică. Peltz ca romancier rămâne gazetar: este un polemist, un satiric, săraciează sau pozează în mii de atitudini ale lui Stan numitul, în cele aproape două miliarde de exemplare de Stan, sărac sau bogăți.

A descrie ce face un Stan bogat, în viață lui de toate zilele, că are limuzine, amante, padate, feciori, chiar și un pergamant de nobilie autentică: nu este nou. Nici nu are nimic nou Stan cel sărac, agent electoral, coreditor la o gazetă, slujbas umil, în vesnică nizezie și în căutarea pervertirei a ceeace se obiează a sigurarea zilei de mâine, când cea de azi este mărsăvă.

Într-un timp descrierii de ce spune Stan sau face Stan cel bogat.

„Poza strâmb în loja umplută cu aristocrați ștersi ca geamurile prăfuite și respiră chibzuit: ca la Paris între marchizi.

Dela înălțimea de doi metri, pământul i se infățișează mușama covârșită de râme, — oameni. Avea să ochi absențe șlefuite delicat la oglindă”.

Si asa mai departe, descrie la infinit. Dacă școala modernistă are admiratori în Ionel Teodoreanu, cel cu romanul à la Proust, atunci viața cu haz și fără a numitului Stan, — este o lucrare a genului — și remarcabilă din acest punct de vedere.

DESPRE SCRITORII CITIȚI

Ar exista la noi scriitori citiți, desi nu se citește. Cel puțin așa ne asigură unele edituri interesante. Despre plasamente la minuștere sau prefecturi, nu își vorbeste. Cei ce nu cunosc trucul, pot crede. Totuși au fost câteva cărți care s-au citit ore-cum. Si nu spre onoarea publicului: au fost din cele mai proste. Asta nu înseamnă că scriitorul nu trebuie să scrie pentru public. Din contră, fiecare poate face cu talentul-i ce vrea.

Autorul dramatic, negreșit scrie — pentru a fi înțeles imediat și aplaudat; unul din scriitorii cei mai laborioși, și dintr-încă mai buni — gazetarul scrie tot pentru a fi aprobat și pentru a crea curente în public.

Poate că sunt lucruri foarte bune, pe care de obicei, publicul nu le citește; de aceea nu putem generaliza. Baudelaire nu a găsit un editor, în timpul vieții, desigur postum „Les Fleurs du Mal”, au avut cele mai multe ediții din toate volumele de poezii ale veacului trecut.

Prij urecare sunt scriitori pentru public și unii pentru elită. De cele mai multe ori cei dintâi sunt uități și cei de al doilea, admirăți de public, pentru eternitate.

Literatura, ca și oricare artă, are nevoie de un mediu, adică de o societate educată în sensul de a gusta frumosul.

La noi, Julian, acum Tănase, înțețe revistele lor, afișul mai mult ca oricare operă de teatru, Dela Moș, natural, mărele public a mers și s-a disperat la Julian și dela Braun la Tănase.

Desigur că un volum de poezii poate avea succes extraordinar, acum o sută și ceva de ani, pe vremea lui Byron, iar o ediție de Eminescu nu cunoaște de cât o desfacere de câteva mii de numere.

Aceasta, pentru că în Apus de pildă, e o înțreagă lume care citește poezii, iar la noi nici măcar poeții nu le citeșc.

Intr-un public zăpădit de părerei contrarii, care preferă să joace cărți sau tablă sau alteva, în loc să citească, este greu de stabilit o normă.

Din nefericire, nu avem încă un public cititor, deabia dacă avem destulă lume pentru teatru. Încasările din ultimii ani delui teatre arată că cinematografele ia tot mai mult clientela teatrelor.

O epocă de tranziție, o perioadă care se stabilizează, o constinață care se cauță, o anarchie în spiritul tot mai mare, dezgust de disciplină, patimă pentru plăcerile ieftine, alergarea după sport, curse, disprențuirea a tot ce e serios, ca un lucru mai mult sau puțin inutil sau de lux: un asemenea timp nu este favorabil literaturiei și artei. Chiar enervarea criticiilor care nu sunt ascultați; chiar goane după reclamă, praful în ochii cititorilor, sunt semne că scriitorii care fac mai multă gălăgie, nu sunt siguri pe terenul propriu și le scapă pământul de sub picioare. Numai o epocă de pace — și aceasta nu este suficient — aduce Progresul artelor.

Poate că noi trăim una din acele grozave epoci, cărui onoară creația, care duc la catastrofă de stat și prăbușiri sociale. Poate că Pythia poeziei și a artei a murit; poate că izvorul murmurător, nici stejarii profetici nu mai adumbră altărul lui Apollo. Ca și Julian Apostolul om fi noi cei care luptăm pentru un templu dărămat, pentru o credință fără scriitori; poate că un vast integrul de tăcere, de moarte se internează între trecut și viitor, iar prezentul este înghițit într-un haos barbar și fără margini. Ghe stie! o îndoială se strecoară în sufletele noastre, ca un șarpe otrăvitor în pieptul nostru, ne mușcă, ne ingreiază existența, poate să ne moare.

Ce importă? Cei care au avut un ideal nu s-au gândit niciodată la recompensă materială. Ar fi atunci ca eroi și martiri să fi fost niște postulamă de decorații sau de subvenții postume. Arte este frumoasă, nu este dragă, fiindcă așa vrea sufletul nostru, este ambrozia șinectarul lui. Că vor fi fost barbari, cu gând de fieră și cu inimă de brută, nu ne interesează. Puțin ne importă și dacă se interesează sau nu publicul de ea. Adoratori, fanatici ai artei vor exista în totdeauna; iar creatorii-artiști vor dispărea odată cu lumea noastră. Într-un colț uitat într-o bibliotecă modestă, într-un pod uitat, perla disprențuită aici, poate deveni deliciul viitorului. Nimic nu se pierde în domeniul frumosului. Si el este în legătură cu Binele, cu Morala. Acolo unde nu este Frumos, nu este nici Bine, iar divinul Plato, dacă a con-

toit într-o formulă celebră și este cele două noțiuni *Kallos* *Kayathis* apoi a făcut aceasta sintetizând o confundare ce nu se poate desmîntă.

Cu cititori sau fără cititori, cel ceea ce ales va scrie. Este însăși menirea lui a crea, de a produce întâi pentru răspîndator, pentru dumnezească și fătă internă și apoi pentru alii să doresc să se împărtășească la Fântâna dărmică și îmbătătoare a creației și.

Pe el, certurile negustorilor nu-l teresează, cum au-l preocupat în târziile invigilătorilor, nici stupidă ignoranță a răilor, nici sacrosanta dobie a bărfitorilor interesă.

ION FOT

O D Y S S E A

D. Cezar Papacostea este profesor universitar de limba și literatură elină la Iași. Il cunoște de mult și cînd era în liceu. Era o podoabă a judecății pentru marea-i silință de a veni în cel mai bun grădiniță românesc, după traduceri din grecește și latine pe care le impunea secția clasică liceului Stăruitor, așa cum în general numărul mării macedoneni, pot și său să săracă. Cezar Papacostea s'a format ca unul dintre noi studenți și s'a format ca unul dintre noi clasicisti, a căror caracteristică nedesnădită e desigur linia dreaptă a cugării idealiste.

De 20 de ani, Cezar Papacostea nu cestește sărguincios să redea în română minunea Odyssei. A izbutit. A tradus cu excepția claritate și frâgezime, păstrând ritmul clasic. Traducerea e o opere monumentală, e o binefacere pentru tineretul care trebuie să cunoască minunea de artă ale clasicismului în forme de splendoare estetică. Cezar Papacostea a făcut această faptă bună. Dar a făcut și Casa Scoalelor o faptă tot așa bună, editând admirabilă traducere.

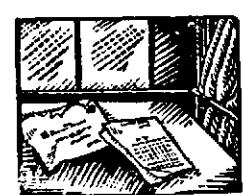
Poate că nu-i sărăcă interes notoriu a cuvintelor care au însoțit volumul, care mi l-a trimis dela Iași, traducătorul lui Homer:

„Adaug la patrimoniul tău biblie, în vederea împodobirii sufletelor copilului tău, o carte pentru care hădește de 20 de ani”.

Din aceste rânduri, reiese atitudinea clasicistului. Pentru tineret, opera sa sică, pentru împodobire sufletească.

Să acum fie-mi îngăduit să fac o față a începutului Odyssei:

„Cântă-ne, muză, pe mult încă
bărbat Odyssei,
Care amar rătăci după sfintele de
prăbușire,
Multe cetăți cunoscuse și suflete
tor posibile,
„Inima-i fu băntuită de mari sufere
pe măsură,
„Vrând ca să scape... și el și toate
să împreas-

B.C.

p l a s t i c a

PORTRETUL HEINDRICKJE STOFFELS

Numele lui Rembrandt strălucește și de puternic pe cerul artei, că înstarea se pune dacă autorul „Rondulul noapte” năr și cel mai mare pictor moștenit până acum.

Ceace surprinde este că, a știut să răspundă viață numai el însuși, — adică cu toate neajunsurile și rezurile pe care le-a întâmpinat în viață. Bogăția și mizeria operei în viața lui că lumina umbre în tablourile lui; poartă în operele din epoca neîncăpătă apără mai multă viață, și multă măstrie, un fel de exasperată tradusă pe pânză în trăsătură de foc. Portretul Heindrickje Stoffels pe care îl redăm aici, nu este nici o epoca de splendoare a aranjului, nici din cea mizerabilă Rembrandt cunoște durea până moartei nevestei sale, Saska, dar găsise o conștiință și o prietenă devotată în viața lui Heindrickje Stoffels. Unii biografi fac o imprimare marilor artist de acasă pe care o găsesc neînălțătoare.

Castel de imputare, nu-și găsește aici Heindrickje Stoffels apropiat de Rembrandt și când era atât de supărat și servit cu devotament până moarte lui. Cu energie și înțelegere unei iubirii nemărginite să echilibreze bucuria stăpânului său. Încearcă să aducă coloanile pictorului cu vînt să îndrepte starea fizică. Vînzarea nu produce decât 5000 florins. Rembrandt nu poate fi salvat, nu mai plăti casa della Godenstraat, cumpărată în rate: sumurile pe care le-a făuritează starea memorocită muritor și Rembrandt e doborât. Heindrickje nu mai se luptă și învinsă de atâtea moriri, moare la treizeci și doi ani. Au ajunsese doi copii și au murit măici.

Rembrandt iubise foarte mult Heindrickje Stoffels. Moartea în pernă înrîma lui atât de multă nouă. Devotamentele ei a fost răsplătiate ei supraviețuind celui al stăpânului și înogădizat frumosul

Sunt mai multe portrete ale Heindrickjei Stoffels. Unul e la Berlin, cel mai frumos însă la Louvre.

Desculțăm părerea lui Teophile Gautier despre această pictură: „E făță Tânără de vreo douăzeci și doi ani, cu trăsăturile regulate, puține cu ochii căprui cu buzele cărăi și roșii, părul bogat și ondulat, și puțin roșcat, fizionomia e blon-

dă, placută. O cauză brodată de blană și acoperă umerii și lasă să se vadă gâtul rotund și flexibil, pieptul plin și acoperit de o bluză plisată. Nu se poate închipui, cătă viață a redat Rembrandt acestui chip iluminat de un colorit admirabil. Umbrele obrajilor demă obse-

primei sale soții Saska, care a murit la treizeci de ani după opt ani de trai fericit. Din cei trei copii pe care îi avu-se unul singur trăise, Titus, care mai târziu unise șforțările sale cu ale Heindrickje Stoffels pentru a împiedeca falimentul.

REMBRANDT : Portretul Heindrickjei Stoffels

ritatea solului, înfățișarea luminoasă a blanei și a părului care pare străbătut de soare, lumina frunții ei și a frumușetei nasului, felul cum a lucrat pielea cu peria pentru a-i reda porii, fac din acest portret un capo de operă al artei plastice, o pictură fără seamă. Titien chiar nu posedă aceea forță și profunzime și culoare, și acea lumină intensă. Rembrandt a făcut multe portrete ale

O ultimă durere era rezervată lui Rembrandt. Fiul acesta pe care îl iubea atât, muri și el, lăsându-l singur pe lume. Rembrandt de altfel nu mai trăi mult, destinul nu mai avea nici o altă cruce pentru el. Înmormântarea lui Rembrandt, a geniuului neîntrecut, a costat numai 13 florins ca aceea a unui marinăru.

GAZETARI

CE ȘI ȘI-CE ȘI...

„**TARA BÂRSEI**” e o revistă nouă, a cărei apariție o salutăm cu frânie. Apare la Brașov, sub auspiciile intinerite ale „Astrel” și e condusă de mimosul profesor A. Banciu. Programul revistei este evidentiarea valorilor și specificului acestui colț de țară.

După străduința și competența strânsă în jurul „Arhivelor Olteniei”; după tinereasca insuflare, care a determinat apariția „Analelor Brăilei”, iată și „Tara Bârsei” — toate călăuzite de acel mare imbold imperativ al cunoașterii țării și specificului românesc prin cercetări serioase monografice.

COMEMORAREA LUI EFTIMIE MURGU. La Bozovici în Banat, bănățenii au ridicat marelui dascăl Eftimie Murgu, un monument. Festivitatea a fost entuziasmată, fiindcă bănățenii sunt entuziaști. Cu prilejul acestei festivități, revista „CURIERUL BANATULUI” a fost închinat lui Murgu. Au seris frumoase articole d-nii G. Bogdan-Duică, Octavian Goga, Vasile Goldiș, Caius Brediceanu, P. Nenovianu, protopopul Gaspar, arhiepiscopul Boros, I. Stefan, I. Conciatu și poeziile întărește inspirate de pietate I. N. Soricu și A. Cotrus.

„Curierul Panatului” cu acest prilej e un cinstitor număr de reviste.

IN „FALANGA LITERARA SI ARTISTICA”, d. N. I. Russu scriind despre premii naționale, spune: că dacă respectul bunului simtă a dispărut cu totul în viața noastră publică, joacă-se cineva cu astfel de premieri și premii”.

Adică nu merită niciun scriitor român să fie distins azi cu premiul național.

In același număr al „Falangei”, două pagini sunt consacrate cuvântărilor rostită la „festivitatea prezentării volumului omagial al d-lui Mihail Dragomirescu”.

Sunt discursurile d-lor N. I. Russu, George Marinescu, Cora Vasilescu, George Dumitrescu, Radu Gyr, I. Negoești, Kostia Sergius, R. Dănciulescu, Raul Teodorescu și răspunsul sărbătoritului.

Mi se par caracteristice cuvântările d-lor N. I. Russu și Raul Teodorescu, prin precizarea rolului sărbătoritului.

Astfel d. N. I. Russu a spus:

„Văi precizat personalitatea dela început, defășindu-l pe Titu Maiorescu în două direcțuni esențiale: atî creat un sistem organizat de gîndire estetică, ce împingează un important efort al poporului românesc în cadrul cugetării generale a omenirii și atî pus această gîndire originală să servească roade neodihnită în mod activ și militant, idealistic de adevăr și frumos literar. Cu această pacăză dublă atî prezidat o strălucită generație a „Convorbirilor Critice”, ole căror roade singure au putut să fină piept invaziiei morbide în scrisul românesc de după războli”.

Iar d. Raul Teodorescu:

„Prin pilda Dr., am învățat că întâia insuflare a criticului este pe lângă gustul literar și pricererea: obiectivitatea și sinceritatea care-i dau conștiința datorici sole și misiunei lui nobile.”

Sunt într-o literatură nouă și critica noastră trebuie să fie sănătoasă și cintă, numai astfel poate fi constructivă și creațoare. Critica dr. cintă și robustă a îndeplinit totdeauna și acest rol: ca a ajutat pe scriitori în dezvoltarea personalității lor, și le-a fost o căldură prețioasă în opera lor de creație”.

Si d. Mihail Dragomirescu a răspuns: „Viața unui sărbătoritor, trebuie să fie, încăr prin unele laturi un model pentru tineret și viitorine. Si despre unele din aceste laturi, lăsând la o parte multele defecte, aş fi vrut să vă vorbesc. Dar discursurile D-roastră — și lăsând la o parte toate podobinile de stil, toate exagerările sentimentale — mi-au dovedit că mai toti ati patrund partea esențială a personalității mele. Așa fiind ar fi fascinant să mai repet sub o formă imperfectă, ceea ce unu din D-roastră au redat sub o formă desăvârsită; și numărăm devenit să vă mulțumește tuturor — pentru toate ce mi-ai spus, urindu-vă, că și pe viitor sufletele D-roastră să aibă cît mai des ocazia să facă una cu sufletul meu, care, prin cînd, este al D-roastră”.

Am simțit de a mea datorie să fac aceste citări, fiindcă ele vădesc precis atitudinea elevilor literari față de maestrul și fixeză aprecierea maestrului asupra unității de cugetare cu elevii.

IN „RAMURI”, d. Tudor Arghezi și continuă articolul „Politică și Literatură”, concluzând astfel:

„Governum, care a spulberat multe aşteptări, pare să aibă în schimb, un program de eliminare a literaturii din cultură, păstrând din rândul cărărilor numai abecedarul și manualele de aritmetică simplă. A cugescut mai mult sau mai puțin, chemărilor lui, ministerul artelor a constituit dovada unei intenții și instrument pentru vîtor. Acest minister va fi în curând desființat. Iar proiectul de însănătoscire financiară a țării, elaborat acum, pentru a dona vîndă, după ce primul proiect să vădă în seara luni, fanțetist, prevede anularea celor patruzece de carnete de tren, acordate de guvernele trecute, Societății scriitorilor de literatură”.

In același număr, note bune și susținute cu temei de d. C. D. Ionescu.

N-am stiut, că DAMIAN STANOIU, călugărul cu așa de viguros talent literar, a făcut și satire în versuri. Foaia săptămânală „Glasul monahilor” procură nu numai informația, dar și o producție în versuri a ieromonahului Damian Stanoiu, — o satiră lungă, în versuri lungi, o satiră naivă, foarte naivă, și versuri de o simplitate, proprie simplității fondului.

Citez:

„Se cărtie, se cărtie! Tigără, tu, nesim-fitoare,
Te voin tine aici pe masă ca să-mi să-ștui-toare.

Sau:

„Să facem deosebire, după clasă și la hârci,
Cum în râsa tragem ziduri între găște și 'ntre curci?”.

Satira ieromonahului va slui fără doială cercetătorului de istorie literară din care am făcut cităriile din 1910 și e făcută la mănăstirea Călărași.

TEATRELE

Face serie la grădina „Colos” rituală revistă „Eu măna ti-o sărit”. Verva d-lor Nican și Nican, sprinților fantezie și nedesmîntitul lor săzgărit sus teatral contribue ca reprezentările să fie cât mai apreciate.

In grădina Marconi va juca o piesă de teatru sub conducerea d-lui G. Mărculescu.

Opera Română a angajat petrecută Mihăilescu Toscani și Apostolescu soprana Mimi Nestorescu.

„**JOS CORTINA!**” este titlul unei rituală „prolog in versuri” pe care noscutele poet, d. G. Topârceanu îl așteaptă, pore să aibă în schimb, un program de eliminare a literaturii din cultură, păstrând din rândul cărărilor numai abecedarul și manualele de aritmetică simplă. A cugescut mai mult sau mai puțin, chemărilor lui, ministerul artelor a constituit dovada unei intenții și instrument pentru vîtor. Acest minister va fi în curând desființat. Iar proiectul de însănătoscire financiară a țării, elaborat acum, pentru a dona vîndă, după ce primul proiect să vădă în seara luni, fanțetist, prevede anularea celor patruzece de carnete de tren, acordate de guvernele trecute, Societății scriitorilor de literatură”.

De aș întrebă pe cea mai sensată frică, Vrei artă cu morală sau artă cu haradă? In gînd ea mi-ar răspunde: Vînd artă cu morală.

Că acelaș poate subscrive versuri:

Pornescu a vă spune doar că
Fiindcă, eu vreau lund sau doar

Moralitatea 'n artă a fost, penă
O chestiune gravă de actualitate.

Sau altfel, mai jos:
Căci e o profanare și o enormă
Săracuci un val impudic pe

Cetirea acestui prolog ne dă pe o altă latură a d-lui G. T.: pe acela avocat.

Numai că — deastădată — de pără, tardiv, o cauză definitivă.

Ori cum ar fi celălalt G. T. — tut — e obligat să incerce o reală și aceasta că mai curând posibil,

LINIȘTI SI COMORI, volumul de sări al d-lui Ion Pogan, aduce o rare poetică în atmosferă îmbăieri astăzi. Atitudinea nostalgică a puritatea excepționale (adevărata îngropare în linisările serilor de melodie) fac din acest volum de deosebită adevărat triumf. Deși resursele sări manifestă prea unilateral până să se poată bănuiri toși o originalitate va erupe în curând. Așteptăm să crezători.

literară

oseama de cuvinte

Un prieten al lui Victor Hugo povestea următoarea anecdotă:

In anul 1848, Victor Hugo locuia pe o stradă cu mine în rue Royale.

Îl întâlneam adesea la același frizer, numitul Brassier din strada Culture-Sainte Catherine.

Într-o zi din zile, întrebai pe Brassier:

— Merge! Merge treaba?

— Bine, pot spune foarte bine. Adesea și sun să mai prididesc! Numai voință frizorul cel puțin căte treizeci pe săptămână cîte să numele lor...

Cîteva zile mai târziu trec din nou pe frizerie.

— Ce și mai fac cele treizeci de clienți?

— Nu-mi mai vorbiți de asta. Nu știți și din cauza domnului Victor Hugo, și mai mult de 45 de clienți.

— Cum din cauza domnului Victor Hugo?

— Știi că legătură are el și clientele dumnei?

— Este aşa precum vă spun. O să vă spui și dvs., că am dreptate. Puțin după cea de-a doua dată trecută a venit domnul Victor Hugo și s-a așezat pe fotoliul necestă. După ce i-am pus prosopul și gât și vroiam să-l săpunz, cu pândealul pe obraz, cu un gest brusc imi detină la opărte, spunându-mi:

— Așteaptă te rog un moment!

Scoase din buzunarul vestei un creion și începu să scocease că prin buzunare hainei, fără să găsească ce căuta.

În sfîrșit zări o bucată de hârtie pe haleld, o lăud și începu să scrie. Pe mine nu răsuze cu desărăcări și că-l aşteptam și nici nu vrea să vadă că erau grăbit și mai servesc și pe alții clienți.

— Doar domnul dorește...

— O secundă și termin, imi răspunse. Secunda nu se mai termină și eu stăteam în picioare cu pândeauul în mână.

— Mă întări că vă intrerup, dar vă voi să cred că că sunt foarte grăbit.

— Ah! Să dumneata ești grăbit ca și tu?! și spunându mi asta se îndrepătușă și se șși.

— Vă fi uitat pândeala!

— Ai dreptate. Uităteam de ea! și plecăci să se radă.

— Băieți mă adresai eu lucrătorilor, și lîngă de pierdut. Vă voi indica unde să vă duceti la cliente. Dar ce este? Cine a văzut lista?

— Patronne, acum câteva minute era haleld!

— Ești sigur că era aici?

— Neșărat că da. Unde să fie?...

Victor Hugo scrisese pe lista cu adrese și lăsase cu dânsul. Înțelegăți acum că cauza dumnealui mi-am pierdut haleld!

— Nu te mai necăji, Brassier. Dacă Victor Hugo nu găsea în momentul său biserică de hârtie, poezia ar fi fost singura frumusețe lui versuri. Poți să măndru că ai colaborat cu el la ziua mea și erde mă că nu este aşa de puțin să colaborezi cu Victor Hugo!

bazar

LEFURILE MAGISTRATILOR FRANCEZI

După decretul din 18 Mai 1929, lefurile anuale ale magistraților francezi vor fi:

La Casătie. Primul-președinte și procurorul general 120.000 franci, președinții 100.000, consilieri și procurori 80.000; șeful șef 48.000, ceilalți 28.000.

La Curțile de apel. Primul președinte și procurorul general 68.000, președinții 44.000, consilieri 37.000, procurori 40.000. Cei din Paris au: 100.000, 60.000, 48.000, 56.000.

La tribunale. Președinții 44.000, 37.000, 28.000 (cl. I, II, III), iar la Paris 87.000, vice-președinții 37.000, 29.000, 22.000 (la Paris 44.000). Președinții de secție (Paris) 42.000, Judecătorii de instrucție: 32.000, 25.000, 20.000 (Paris 44.000). Judecătorii: 28.000, 22.000, 18.000 (Paris 40.000). Procurori: 44.000, 37.000, 28.000 (Paris 87 mii). Substituții: 28.000, 22.000, 18.000 (Paris 40.000).

La Consiliul de stat, vice-președintele primește 120.000, președinții de secție 100 mii, consilierii 80.000, secretarul general, 60.000.

FECUNDITATE

D Louis Herbette, din Liévin (Franța), autor de experiențe în materie de păsări, a băut un record original.

Punând într-un cotet 180 de ciori (adică ciori și... cioroi), la 30 August trecut, a mai găsit 350 la 1 Mai, 396 la 5 Mai, 400 la 12 Mai, adică 1306 în câteva zile. Si a găsit și numeroase ouă sparte.

Ce zice teoria malthusiană?

PORECLA IN RENUME

Directorul societății de plăci patefonice Columbia făcuse un testament, prin care lăsase, ca 100.000 lire sterline să fie repartizate funcționarilor și lucrătorilor, în raport cu vechimea și destoiniția.

Zilele trecute, împlinind vîrstă de 50 ani, el a anulat testamentul și a trimis casă fiecăruia între 15 și 100 lire sterline.

E adevărată — coincidență! — că directorul se numește Louis.. Sterling.

caricatura zilei

COMPARAȚIE

— Sărmănuș meu Nestor, ești slab și supțirel ca un cui...

— Da! și de aceia am o sănătate de fier!

SOACRA.. MODERNA

— Desigur, părul Doamnă?

— Mai e vorba! Auzi întrebare?... Dar pentru ce crezi D-ta că am venit...

MOTIV

SĂRMĂNUȘ. — „Asta numai din cauza d-tale Doamnă, care ti-ai dat un k-grat de „rouge” pe buze...“

(Dimanche illustré)

FLOREA - VOEVOID

A fost odată un împărat și o împărăteasă sănătoși și voiniți, dar tot mănuși, fiindcă, de aproape zece ani, de când se luaseră, duceau degeaba dorul unui copil măcar.

Venind vremea să plece împăratul la războiu, departe, cum trebuie să se întâmple oricărui împărat într-o poveste, după ce și-a sărutat soția, i-a zis:

— Măria Ta, eu acuma plec și numai Cel-de-sus știe când m'oi întoarce. Să te găseșc sănătoasă! Dar să știi că la întoarcere trebuie să găseșc și copil în casă, de unde nu, pâine și sare cu mine nu mai mânâncă.

Pe urmă a incălecat și a plecat.

A trecut dela asta o lună... au treacut trei, cinci... aproape nouă — sună a pace — și niciun semin.

De grija și de supărare sta biața împărăteasă în odaia ei fără să mai vază pe nimeni, decât pe o bătrâna credințioasă, care o crescuse pe ea de mică, de când rămăsesese fără mamă; să închisă cu bătrâna, ofta și se jela, că ce o să se facă ea când o da cu ochii de soțul ei.

Văzând că se prăpădește de atâtă iniția rea, i s-a făcut bătrânei milă, și s'a gândit cum i-ar risipi gândurile negre. Si aşa, într-o zi, pela scăpatul soare lui, a luat-o și amândouă, îmbrăcate ca niște cucoane de rând, să nu le cunoască nimeni, și au dus la plimbare într-o pădure...

Acolo umblând ele încep, amândouă duse pe gânduri, iată că găseșc o țigănciuță tinerică, sdrențăroasă și lăznită, stând jos pe o buturugă în acea singurătate, cu un dânciuc aproape gol în brațe; și dădea lăză: el sugea și ea plângea.

— De ce plângi fetico? a întrebat-o bătrâna.

— Cuin să nu plâng, coconită?... M'a amăgit hoțul, și după ce și-a bătut joc de mine, a fugit în lume, și m'a lăsat să mănuști așa, gonită dela părinti cu pruncu 'n brațe! Nu mai mă ţin picioarele de nemâncată. Si pruncul nu vrea să știe — cere... Si n'am înimă să-mi fac seamă singură: să-l omor și pe el și să mă omor și pe mine... dă Dumnezeu princi cui nu-i trebuie, la o păcatăoașă ca mine, și la cine trebuie nu-i dă!

— E băiat?

— Băiat, săru'mâna!

— De câte luni?

— La noapte i de zece zile.

— Fetico, întrebă bătrâna, ești tu cunoscute?

— N-am fost pânăcum, coconită săru'mâna, da de-acu 'ncolo, să fie ea a dracului care o mai...

Deprinos să ne mai lungim la povestit cu deamănuntul toate... Destul să spunem că, peste un an dela plecare, întorcându-se împăratul biruitor dela războiu a găsit acasă mare mulțumire: cocon împărătesc de trei luni în vîrstă, dar erescut căt unul de un an și doica o mândrețe de fată oachese, îmbrăcată numai 'n mătăsară ca orice doică de cocon împărătesc... și sănul... Si s'a bucurat foarte mult împăratul despre toate :

Să făcut bolez cu paradă mare și s'a înveselit norodul întreg că, firește, soarta împăratilor este legată de-a împăratilor, — și l'au bolezat Florea Voevod.

Creștea voinicelul, și nu mai putea o

bame după el, căn adevăr era o minune de băiat; încă doica, la care mulți se uitau lung le spunea :

— Ia, nu vă mai uitați așa, par că năji mai văzut copii: să nu mi-l deochiați!

Când a ajuns băiatul la vreo 6 anișori, împăratul a însărcinat pe un curtean de credință să-l învețe mănuirea armelor, călăria, învățatul, jocurile felurilor și căntarea din harfă și din gură, — în sfârșit toate către trebuesc pentru desăvârșirea unui Tânăr, care va să-impărătească.

Doica iupind foarte pe băiat, il însoțea mereu la ceasurile de învățătură; și, astfel, învățătorul, care preținea și el mult pe școlarul său, așa dedeștept și cu frumoase apucături vitejești, văzând-o zi ca zi, a ajuns să o placă atâtă pe doică, în cât a răbdat că a răbdat, până n'a năji putut, și a cerut-o în căsătorie, iar dansa plăcându-l asemenea, că era om de seamă și mandru, și-l vedea că ține și el mult la băiat, bucuroasă la luat.

Si i-au cununat chiar împăratul cu împărăteasa, dându-le mare cinste și datoruri scumpe,

Când a intrat în biserică mireasa, — gâtă de nună-sa sub ochii nunului, — cu flori și beteală, de aur în pără-i negru, cu chipul și trupul, și cu zâmbetul și mersul acelea, păsingă așa de cumințe, nici îndrăsnea, dar nici sfioasă, a rămas toată lumca încremenită, nu altceva, căn adevăr era o arătare.

Mai mulțumit ca oricine în această căsătorie, a fest Tânărul Florea Voevod; el și iubea mult și pe mama doică și pe învățătorul lui, avea și deces: și ei il iubau pe el destul.

Când îl vedea aruncându-se pe cal sălbatic prinț de coamă 'n fuga mare, și când se întorcea cu calul adineatori nebun, acu donolt și plin de spumă, când îl auzeau pe urmă căntând din gură și cu haria, de te slințea, anaândoi soții lăcrimau și luau în brațe și lăsrătau, și temeea zicea :

Mulți feciori de împărat or mai fi, dacă și astă al nostru, nu mai cred altul!... să îsprăvit!

Au trăit ei așa cu toții, la Curte, în bună pace, îniniști și fericiți, fiecare cu partea și zândul lui, până împlinit Florea Voevod 22 de ani — un flăcău ca un brad.

Dar într-o zi, iată că vine dela palat curteanul, învățătorul lui acasă, și zice vesel :

— Stii tu un lucru, dragă nevestă?

— Stiu, dacă mi-ei spune...

— Să hotărăt: il înșurăm pe Florea

— Pe băiatul nostru?..., cum asta?

— Fi! cum! iacăsa, cum se însoară toți flăcăii.

— Cine-l însoară?

— Ei cine... împăratul și împărăteasa.

— Cu cine?

— Cu fata unui craiu vecin,

— Astă nu se poate! auzi? coșcoțea fecior de împărat să ia o fată de craiu... Astă nu se poate!

— De ce nu?

— Fiindcă trebuie să ia fată tot de împărat, pe potriva lui... Nu! astă nu se poate în ruptul capului!

Si repede să gătă și învățăiată să aibă la palat să dea ochii cu împăratul și cu împărăteasa, să-i întrebe: cum se

poate fără stirea și a ei, care la răsărit pe băiat, să hotărască Tânărul de sănătate? și, răspicat, le-a spus că Florica ei nu poate lăsa pe oricine, că lui Florică al ei îi trebuie pe puțin o fată împărat, de unde nu, nu trebuie, că să Domnului, Tânărul e, frumos e, fecior împărat mare e; are vreme să mă tepte până găsi una de potriva lui.

Împăratul a zis una, împărăteasa două, doica nouă... au început să se întreacă femeile la vorbă, și din vorbă împunsări și de-acolea, ceartă la vorbă. Împărăteasa supărătă de atâtă tură, ca să o tăe scurt, zice:

— În sfârșit, așa a hotărât pofta Măriei Sale împăratului, așa am hotărât eu, — așa trebuie să se facă! de vorbă!

— Ba, nu! ba, da!...

Doica, înfirbătantă grozav, a jipădată, ah! și a leșinat.

Sări, toții... O descheie la sănătatea oțet de trandafir.

Vine și Florea:

— Mamă doică!

Si începe să se vaite ca un copil și să se bată cu pumnii 'n cap.

Împărăteasa — leșină și ea.

Împăratul, strănie de turbură, toate asta, strigă:

— Eu stric, că m'apuc să vorbești cu niște femei nebune!

Împărăteasa se deșteptă și pleacă în măhnită de asemenea cuvinte.

Se deșteptă și doică, se uită la băiat, și, lovindu-se cu pumnul peste-noul gol, începe să se bocească peste-noul gol.

— Nu se poate, mai că! nu voi, nu că, moartă Tânără! nu te dau, Florică decât după fată de potriva ta! Si mă faci de rușine, Florică mamă, și omor!

Florieă o măngâie plângând și săzânind.

— Nu, mamă, nu! fără voia ta nu nimică!

Împăratul înțând foarte mult la doar și auzind și vorbele băiatului, nu să durat să le strice hotărul și le-a zis:

— Dacă nu vrei și voi, bine.

S'a făcut războiu pentru asta, că craiu vecin, care avușese săgăduială căsătorie pentru fiică-sa, n'a putut fieri o astfel de nesocotire. Războiu în sfârșit, ca toate războiele, cu pace, cu peste un an, plimbându-se pe la curte, din lume, Florea Voevod, însoțit de că și de învățătorul lui, să adă înăuntru... că era oehios — cu o învestită de frumosă, făță omului împărat mai mare chiar decât tatăl lui, și nu decât între cele două Curți să poată căsătorie.

Când s'a făcut nuntă, aceea străină cu mari petreceri în grădinile împăratului, toată lumea s'a înveselit, dar mult ca toți, doică.

A privit lung la mire, și mireasă se plimbau prin grădină, încet, și alături, soțindu-si unul altuia cine ce nimicuri tinerești, i-a arătat soții și strălucindu-i ochii de mulțumire.

— Așa ca Floricăl mamă! așa leg și eu: — Să ia fiecare pe potriva lui!

„Universul” — 1909. — I. L. CARAGU

carti redate în extrase

CUIRASATUL „FILANTROPIE” de Albert Touchard

Albert Touchard poate fi considerat printre marinarii-romancieri, alături de Loti, și Farrere, cu care totuși nu se înrudește, nefiind nici cum fermecător ca cel dintâi, și nici evocator ca cel de al doilea. El nu privește natura cu ochi de amant inspirat și nici nu descântă „La Bete Bleue” ca un Rouquette. Nu peisajul inspirat, ci făptura omenească îl captivează. Ager, ironic și tipic, în două șiraguri de vorbe el pictează un portret, ridică o statuie de groază și milă. Cine a citit prima sa operă „La mort du Loup” revede sigur din când în când strașnica figură a lui Jean Werner, răsărind, nechemată, din memorie. Romanele lui Touchard sunt insuflite de aceeași dominantă credință în fatalitate care se desprinde și din Leviathan a lui Julien Green. Personalitatea autorilor diferențiază însă, pe pe altă parte, cu totul operele lor.

Sublocotenentul de marină Bernier, băiat distins, timid, ciudat poartă semnul fatalității — inegalitatea pupilelor. Prezenței sale pe bordul Cuirasatului „Filantropie” (admirăți ironia numelui ales pentru un vas de răsboi) se pot astfel atribui toate peripețiile nenorocite pe care Comisarul de bord le înregistrează cu fidelitate, comentându-le, precum și pe cele amuzante, a la Albert Touchard, adică pe toate cu o vîrvă corosivă, pe unele cu milă conștientă de neeficacitatea ei.

Fie care capitol al acestei scrieri alcătuiește căte-o povestire. S-au tradus două mai jos. Întâia, caracteristică prin ironia ei tragicomică; a doua descriind moartea locotenentului Bernier pe un timp de furtună. Sbuciumul elementelor destărâtuite redat cu mult adevăr și sobrietate, nu atinge culmile „Tifon”-ului de Conrad, emoția ce se resimte se datorează mai în deosebi sinuciderei purtând masca eroismului, a unui biet copil, urât de camarazi, prigonit de soartă.

Până acum, A. Touchard, se impune mai ales ca romancierul urei; al uneiuri specifice și complexe.

Locutorii din Mânicoy învățăra pe calea lor că e nevoie să curgă încă 15 apă pe sub puncte — o puncte de zece și opt mii kilometri, aceea a părăsi douăsprezecea — înainte ca să interneță să acopere o marfă

teră, vestă mică insulă orfană, părăsită familia Malediveilor, lepădată de arță Lachédiveilor, o recunoșceream seara după cocotierii săi crescute pe Ocean, galionând calea delă la Cotombo.

Marinul lucea aer pe punte, în timp ce indica pe harti puncările de anexă din Ceylam, când, la semaforul marilor extremități însulei se urcau de două pavilioane patrate ale seminătății.

Mal nostru abia prânzise. Della prospătăriere cu dublă bărbie imperială și lacomă până la abdomenul rotund ca un ou de Paște de Zahăr, era lui făptură dovedea înăndriță digestii ferice și de netăgăduință. Își lăzăreau de duiosie egoistă și abdicat întru nimic din violență. El zări seminalul înaintea bătrânlui, cu degetul cel mic făcu să crească fusul dedicat de cenușe arăi și unei ţigări: „Cabanes y carajo” și de emoziație se ciocâni ușurel și.

— Vezi, Guilhem, ce ne vor clientii! Cu siguranță ei ne urează „Drum cu suntem, aşa ceva, înainte de a se la cină,

țem de serviciu se apliează asupra seminătății pe care i-a prezentat farmaciul:

— Și gheie, Admirale — zise el ad-

mirativ — tocmai astă doresc și ei, cu tot dinadinsul — să cineze. Prinții ne semnalează: T. O. Nam merinde; textul englez e mai energetic: *Starvation-Foamete*.

Buza amibală a admirăului începușe să se înoreți. Pentru ce și-ar mai bate el capul cu apeluri indiscrete, cu răspunderi ne la locul lor. Prânzise bine, omul, — iar acum i se strică cheful. Ce răntăte! Începu să căină:

— Ei și... evident, e regretabil, dar ori cum, e treaba lor și nu a noastră. Ce putem să facem noi?

Tinuta, glasul lui Guilhem, se înțepătă. Ofițer mai hotărît decât energie, mai brutal chiar decât hotărât, nimic nu-l zădarea mai rău decât șovăiaida unui șef, pe care în asemenea caz, s'ar fi zis că îl zeftemissește prin respectul său plătită, ca pe un copil bătrân.

— Câteva pachete de orez, observă el, n'ar strica și le-ar permite să aștepte aprovisionarea. Am putea să le ducem înaintăziat?....

— Noi? bine, dar astă priveste pe imperiul britanic! Nu vei fi voind ca un cuirasat sub comanda unui admirale să joace rolul de aprovisionare al farelor.

Ofițerul protestă prințru un râs plin de respect sarcastic:

— Eu nu voesc nimic, Admirale: mă mărginesc să interpretez un semnal.

— Cum? Ce?, și Dăta le jii parte: o duzină de provocatori malabari, buinaci de răchiul găsiți în rămășițele aruncate de mare!... Si vei fi voind să ne pierdem noi seara...

— Înă o dată, nu voesc nimic, Admirale.

— Și nu mită că e nesănătoasă coasta...

na e când să debarcheze, să acosteze în hârtia valurilor și să reîmbarcheze vedeta, e peste puțină... Hai? Ce? Ce spui...?

— Zic că depinde de D. V. Admirale; manopera e eu putință; vremea e frumoasă..., avem adăpostul stăvilarului împotriva bătării valurilor..., mai trebuie să va atrag atenția că maine vom fi la Colombo, și că vesteau despre... abținerea noastră va fi cunoscută, fără îndoială înainte ca să părăsim localitatea.

Eventualitatea ce lăusește evocată sfârșit primă turbuță spirital bătrânlui, îl irita propria lui nehotărire, dar și perturbăția aruncată în proiectele sale savanți planuite: mașini regulate în vederea unui ancoraj potrivit de matinal la Colombo, vizite oficiale înainte de amiază, ieșirea putându-i fi respectată astfel, iar seara liberă pentru „dancingul” Mount-Lavinia.... Totuși era atât de bine prevăzut și întoluit; când din pricina unor netrebuințe...

Dumneata faci înțotdeauna ipoteze pessimiste, dispuște — borborosi el cu o ciudă dureoasă — dacă le-am lăua în seama lui și fi să noapte în prundis... Nu, nu, e cu neputință.

Făci căi-va pași pe podișă, gherăitura groasă datorită emisiunei sporită de nervozitate, îi scanda respirația.

— De altfel, ori cum e prea târziu, ceia ce îmi propun date, e cam absurd, drăguț meu,... căte ore sună, mă rog?...

— Căte ore dorîți să fi, Admirale.

Bătrânlui își privi subordonatul cu acea căutătură fixă și neexpresivă prin care el exprima furie neobișnuită și înfrângătă; îi era însă frică de el, se mulțumi să interpelez pe cărmăciu, care aștepta, nesunțitor:

— Cârmaciile, să se urce semnalul : Neințeles

Nădăjduise fără îndoială că informații, distracții prin această diversiune, se vor declara sătui, ei bine, nu ! Negri-ciosii ceia, aveau o foame îndărâmică.

Abia se desfășurără pavilioanele la cartagul „Filantropiei”, că și fu urcat semnalul semaforului, identic : *Starvation*

Un tropoal furios ciocâni podeaua po-dișcăi.

— Înăduși-săr cu mărsăvie ! niște bandiți, niște pirati; au prădat yacht-ul vă-rului meu Festetics, erau să-l și asasini-neze.... ar trebui...

Disprețuitoare, glaciale, o voce și întrerupse :

— Ce hotărî și, amirale ?

Se zice că mareșalul duce de Vendôme, veșnic la masă și în pat, eu cîinii săi, stia pe câmpul de luptă să-și repare ne-glijențele prin inspirații ingenioase

Aștel amiralul, după ce medita căte-va clipe, i se lumină figura cu un surâs de mare buhăvoindă și de mulțumire înîș-tătă :

— Ai ce poznăsi ! au confundat semnalele, sau ele au fost rău citite. Ei nu au sen-nalat T. O., ei numai, precum eu pre-simțisem : T. D. L. *Drum bun*, iar noi ne tot batem capul cu interpretările D. V. greșite.

— Vă atrag atenționarea, Amirală, că T. D. L. se compune din două pavilioane și o flamură, în timp ce T. O. și

Dar amiralul își găsește soluția și răs-pusul, și trecu peste săcător :

— Personalul să fie mai cu grije de aci înainte, și să citească mai bine se-n-nalele — Ureți X. O. R. ; mulțumiri și lăsă-i-l să fălfie.

Tresării, de sigur perdusem cunoștință și atipisem căte-va minute, dar acum îmi era teamă că nu vom mai putea să rea-dorm nici odaia, totuși, ondulațiile late mă legănuau în sforul lor larg și des-găstător ; sgomotul valurilor și al vântu-bui mă limiștea, tot aștel insomnia mul-tor nervosi, și înămrătătă de foșnete înfin-te, iar îsbiturile puternice și sgomotele trivitoare o potolesc. Am dormit în tim-ul unei pregătiri de artillerie...

M'ară ghemuit încă mai strâns sub-dapomă ; mi-era cald acum, mi-era bine, să dorm... măine... ei bine, măine...

Pentru a dona oară mă deșteptai tre-săriind. Unde eram oare ? De unde a-creastă jale amară fără pricină încă ? Așa ! Suntem perduși !, ei și ? Pentru ce năști înuri în lîmîte. Trasei cu urechea, ceea ce imi tulburase somnul, nu era un sgomot, ci o lipsă de sgomot, o tă-cere... ba nici atât ; încretarea unuia din elementele sgomotului... Oprit ! Ne opri-sem, dar auzii niște lovitură puternice înădușite în cadență clătinăturilor cora-biei, îsbituri greoaie, de o forță îngrozi-toare... Naufragiu ? impotmolire ? stri-căciune gravă ?

Intorsei butonul electric de lângă că-pătăul patului ; lampa nu se aprinsese ; statui astfel, destul de mult, bălăbănid din picioarele prin întuneric ; plescăritul, simtru de sigur, al apel venind și ple-când tot mai amplu la fiecare clătinare, preumbând prin cameră înăltămîndă și hainele miele, aruncate din gardero-bele deschise ; afară mugetul continuu al mărei ; un desgust nefotărit de desnă-dele mă îngreșoșă.

Sigur prin întuneric, în luptă eu i-mensă și zadarnică mizerie a omului pe un vapor pierdut, părăsit, fără ajutor de așteptat, în voia urei orară a apelor

puternice ; mizerie, fără seamă în lu-me, căci istovirea trupului a despăiat înimejdia de ori ce înveliș de frumusețe și atracție tragică, lăsând numai scheletul unei searbare de apății de animal im-bius la abator.

Îsbitii însărcină să mă îmbrac și să mă tîri pe dibuite afară din cameră, era aproape noapte ; o lumină lividă veghea încă la orizont.

La intrare în casamată, auzii răsu-nând mai puternic loviturile înăbușite și le înțelesei pricină.

Una din piesele de patrusprezece cm.-iși sfârmase otgoanele ; zăvoarele și tâ-fanele săriseră se vede la vre-un salt ; oscilând greoi în cadență cu partea ei lîndărăt în jurul stâlpului pe care îl a-menința cu ruperea, ea șopâia în loc, că un animal furios legat în grajd, și se as-vărlea la intervale regulate, cu o înămrătincie stupidă în uscioarele despărțite-turei sale ; oamenii se străduiau să trea-că o frângie de oțel împrejurul părței de dinainte spre a o înțepeni pe afet.

Ureai spre spardeck, alergau marinari ; unul mă împinse ; îl apucai de mânecă ; astfel fu nevoie să se opreasă.

— Ce să întâmplat ?

Flăcăul mă privi cu ochii săi somno-roși în față ciupită de vîrsat ; mirosea a lăună ușă și a om somnoros, respira-tia lui pujea a usturoi ; el îmi răspunse cu nerăsare, după ce își mută mototo-lul de tutun dintr-o falca într-alta :

— Un om a căzut în găleată.¹⁾

— Cine ?

— Habar n'am.

Vântul se potolise puțin, stelele se ipău încă și colo printre crăpătûrile unui cer palid, între norii negri, ceva mai puțin densi, împrăștiati de furtună, sub această lumiñă lividă, aceiași desnădă-juită intensitate de movili înalte, de creste negre vărgate de câmpii de ză-pădă, ondulând la nesfășire.

Ce podisă, forțofau cărmaciil, mă miră că iar aud glasul scurt a lui Guil-hem aruncând ordine. Ce puțin dormisem ! sau mai curând, cum se prelungea sfertul acesta ! căci, de, era ziua mare când mă coborăsem în cameră la mine... iar acum... sau ce, eram în prada unei halucinații ? Iată că reincepă o zi fără de noapte ? Acea bandă lividă, la răsărit, și nu la apus, vegheea și creștea repede... Imi simții rădîcându-mi-se gân-curile, în vîrtej, ca foi uscate în vînt de loamnă... Apoi înțelesei, Guilhem pă-răsise serviciul, il reluase acum, eu dor-nisem douăsprezece ore ; zorile luceau.

Deodată, zării pe o creastă îndepăr-tată, ca un foc de pastor la munte, lu-mina vie a plutitorului cu fosfor, ea dis-pără și iar se arată mai departe. O urmăream din ochi, cu neliniște ; fălfâin-dă ca o blătă viață omenească, care strigă ajutor așteptând o salvare împosibilă... de sigur tipă... cu glas atât de slab, atât de îstovit... Copilăresc ? Doamne ! că doar ce ? nu sunt și alții, mii de oa-meni pe vapor !

Făcusem căci-va pași înspre podisă cu măma strânsă, mă înforsei fără a mă lăsă urea. Așa dar îmi era până întrătătă de frică să pun întrăbarea la care stiam ce mi se va răspunde ? Scoborăi pe pun-tea cea falsă, usile de la cabinele ofi-te-riilor erau toate deschise, în afară de una, care se clătina ; alergai, aruncai o privire în cameră... goală... Nici asta nu era o dovdă. Înturnăndu-mă, mă lovij de Li Koni ; chineul fugea, buimac, gol până la brâu, și fălfâja pantalonii de tu-or legăti cu o cingătoare pe pântecetele lui gros și unsuros.

D. Caelle, în limbajul de bord, găleata, adică nacea.

I-l apucai de braț, întrebându-
când mi-ar fi putut lămuri ?

— Unde e locotenentul Bernier ?

Ei suci spre mine ochii lui bine galbeni de frică în spîntecătură stră-a priyirilor oblice și bâlbâi :

— Mi no savé where he stop.¹⁾

Apoi se smuci deodată, cu față săz-de săretenic și spaimă, de parță îsi invino-vătă și imi aruncă într-un săzescă :

— Mi no save ! No good. Nu mă bine ! Ne-am dus pe copcă. Ne dă-tul popei.

Privii iar în cameră ; nădăjduam că mă înșelasem... Dar o siluetă se dică alături de mine în penumbra, nu mai puteam să mă îndoiesc decât Trabzon venea aici. Nu-i vorbii, dar, îndoiată, ochii mei îl întrebau, că-i își îndepărta brațele, apoi le lasă cădău în jos cu desnădejdie.

Reurcarăm împreună pe puncte, pe spardeck. Nu se schimbase nimic, licărirea plutitorului tot mai mură... pentru căt timp ?

Vaporul opri, se clătina îngrozită.

Însărcină un glas răsunător rupse cerea, urmă acea îmobilitate hahă-de vis ; șeful cărmaci alergase sub dișcă :

— Căpitan ! vă cer ordine pentru ca de salvare...

Guilhem nu răspunse pe dată. A răspunderi contradictoriu... Să sun un om ? ...Să perzi doisprezece... și nu poate. El aplică în vîd o siluetă în demânație și ca tortură de îndată în sfârșit aruncând o ultimă privire spre mare, înspre plutitorul atât de îndepărtat, lovi cu latul mânei slingele sprijin.

Dar verdictul de moarte, acel susperant pe care era gata să-l săzescă, nu ești din gura lui. Despicându-serănitura uscată, trama îmbăcătă-sută de sgomotul elementelor, în glas îl acoperise sau îl luase înainte aceste două vorbe, două tipete, însă cu o sălbăteacă energie :

— Eu iau...¹⁾

Pe podisă, se ivise pe neașteptat, se știe de unde, din cameră de nicio poate, o siluetă ciudată : un moșie abia înbrăcat, cu fulărul anotat la vîi de om, cu cascheta cu luri aur aruncată anapoda pe cap, el și tepenea și însărcină parapetul la răsău, cu ambii pumnii înclotați în talbrațele țepene. Într-o altăzile stăpânire poruncitoare,

Si glasul se ridică din nou, sătec, glaciale, cam fărăț, el detinându-independență lui, cănu și ciudă glasul unui nebun pe care îl arăta în criza în față prietenilor însărcinăți în adevar, glasul acela aruncă în ordine ca și cum ar fi fost vorba de destinderea frânghiilor în rada din lon : pe dată el ne subjungă,

— La dreapta, zece. Mașină, învărtituri.

Ne subjugă încă mai deplin, că-brantă și învărtitoare, vocea își învântă să cante ca pe vremea fregatei.

— Balernerii de Salvare, la apel pede !

La apel. Eram de mult în osă-bravii de ei. Însăriți, mușii, nedă-fără a-și fi lăsat mantaua cerul și turele, cu mâna pe capul frânceștilor animați de cuiere ; însărcinătă în linie, un marinăru nu părăsește lupă, pe cel ce a căzut în mare.

(Continuare în numărul viitor)

1) Ni piggn — english — mă stiu unde